

Univerzita Pardubice
Filozofická fakulta
Katedra věd o výchově

Komparace projektu Škola druhé šance

Bc. Lenka Šlezingrová

Diplomová práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lenka Šlezingrová**
Osobní číslo: **H14526**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Resocializační pedagogika**
Název tématu: **Komparace projektu Škola druhé šance**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce si klade za cíl představit projekt "Škola druhé šance" a porovnat jeho program mezi zeměmi Evropské unie, neboť modely jednotlivých škol se vzájemně liší. Záměrem projektu je vytvořit podmínky pro získání praktických zkušeností v rámci profesní přípravy mladých lidí ve věku do 25 let. Více než na vzdělávání se program zaměřuje na rozvoj sociálních dovedností. Práce zároveň zhodnotí dosavadní přínos projektu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Clarijs, R.: *Leisure & non-formal education: a European overview of after- and out-of-school education*, Praha: EAICY: 2008, 410 s. ISBN 978-80-254-1698-3.

Havlíčková, D.: *Kompetence v neformálním vzdělávání*, Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy: 2012, 22 s., ISBN 978-80-87449-18-9.

Nordlund, M., Stehlik, T., Strandh, M.: *Investment in Second-Chance education for adults and income development in Sweden*, *Journal of Education and Work*: 2013, vol. 26, s. 514-538, ISSN 1469-9435.

Vochozka, J.: *Škola druhé šance - příklady dobré praxe ze Švédska*, Praha: Educa International 2013, 18 s., ISBN 978-80-905487-1-8.

Vedoucí diplomové práce: **prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce: **30. března 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2016**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. listopadu 2015

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 22. srpna 2017

Bc. Lenka Šlezingrová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala **prof. PhDr. Karlu Rýdlovi, CSc.** za odborné konzultace při vedení mé práce a za cenné rady, podporu a pomoc při jejím zpracování.

ANOTACE

Práce si klade za cíl představit projekt “Škola druhé šance” a porovnat jeho program mezi zeměmi Evropské unie, neboť modely jednotlivých škol se vzájemně liší. Záměrem projektu je vytvořit podmínky pro získání praktických zkušeností v rámci profesní přípravy mladých lidí ve věku do 25 let. Více než na vzdělávání se program zaměřuje na rozvoj sociálních dovedností. Práce zároveň zhodnotí dosavadní přínos projektu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Vzdělání, celoživotní učení, vzdělávací systém, student, koordinátor

TITLE

Comparison of Second Chance School Project

ANNOTATION

The topic of my diploma thesis is focus on Second Chance School project and comparison of project among countries of the European Union. The models of project are different. The goal of project is to create conditions for acquiring of practical skills and training of young people who lack the skills and qualifications. More then education is program focus on providing and development of social skills. The thesis evaluates acquisition of the project.

KEY WORDS

Education, Lifelong training, Educational system, student, Coach

SEZNAM ZKRATEK

ADHD	– Attention Deficit Hyperactivity Disorder
CAP	– Certificad d'aptitude professionnelle
ČR	– Česká republika
EGU	– koordinátor odborného výcviku
ESF	– Evropský sociální fond
EU	– Evropská unie
HF	– Přípravná škola
HHX	– Obchodní akademie
HTX	– Technická škola
NEET	– Nezaměstnaní, nevzdělání, netrénovaní mladí lidé
OECD	– The Organisation for Economic Co-operation and Development
PPP	– Pedagogicko psychologická poradna
PROPOS	– Prevence odchodů a podpora studia pro sociokulturně znevýhodněné žáky a studenty
NSK	– Národní soustava kvalifikací
REU	– Rådet for de grundlæggende erhvervsrettede uddannelser
S2C	– Second Chance School
SESU6	– Základní sociální a zdravotní zaměření
SŠ	– Střední škola
STX	– Gymnázium
UiH	– Youth School Hindegade
VET	– Výcvik
ZŠ	– Základní škola

Obsah

Úvod.....	10
1 Metodologie	13
1.1 Cíl výzkumu.....	13
1.2 Výběr zdrojů výzkumu.....	15
1.3 Analýza a interpretace dat.....	15
2 Nejčastější příčiny nedokončení středního vzdělávání	16
2.1 Negativní vztah ke škole	20
2.1.1 Spolužáci a šikana	23
2.1.2 Záškoláctví a časté absence.....	25
2.1.3 Vliv rodinného prostředí a nezáměr rodiny o vzdělání dítěte	26
2.2 Nevhodný výběr oboru studia a nezáměr o teoretickou výuku	31
3 Školy druhé šance v kontextu místního vzdělávacího systému	35
3.1 Vzdělávací systém Francie.....	39
3.1.1 Projekt S2C ve Francii	40
3.1.2 Princip projektu.....	41
3.1.3 Projekt S2C ve Francii	42
3.1.4 Réunion	44
3.2 Vzdělávací systém Dánska.....	45
3.2.1 Copenhagen Basic Vacation Training School.....	49
3.2.2 City of Copenhagen.....	50
3.3 Vzdělávací systém Rumunska.....	52
3.3.1 Școala Gimnazială Nr. 5 Piatra-Neamț	54
3.4 Vzdělávací systém Španělska	56
3.4.1 Zaragoza (Escuela de Segunda Oportunidad Ozanam).....	57
3.5 Vzdělávací systém Švédska	59
3.5.1 Hagagymnasiet v Norrköpingu	62
3.5.2 Malmö	63
Souhrn	64
Závěr	68

Použitá literatura	69
Knižní publikace	69
Elektronické zdroje	71
E-mailová korespondence	74
Obrázková příloha.....	75

Úvod

Téma diplomové práce vychází z mého zájmu o kariérní poradenství, neboť správný výběr střední školy je důležitý nejen pro uplatnění se na trhu práce, ale i k celkové životní spokojenosti. Mladým lidem bez vzdělání se věnuje odborná společnost pouze okrajově. Zatím není dostatečně propracovaná metodika nabízející adekvátní pomoc. Úřady práce nemají volnou kapacitu ani čas, aby se této problematice věnovaly. Někdy je potřeba dlouhodobá pomoc odborníků, jindy zvýšení obecného povědomí o možnostech ve volbě povolání. Jedná se o multidisciplinární problematiku (zahrnuje psychologii, sociologii, řízení lidských zdrojů, vzdělávání, ekonomiku, kulturologii apod.). Nedokončené vzdělání nesouvisí jen s mladými lidmi ze sociálně a ekonomicky znevýhodněných rodin, rozšiřuje se např. o studenty imigranty znevýhodněné integračním procesem a jazykovou bariérou.

Šanci na uplatnění ve společnosti zvyšuje projekt škola druhé šance – Second Chance School (v práci je používána zkratka „S2C“), jež se zabývá profesním vzděláváním a nabytím praktických znalostí a pracovních návyků, které absolventa navrací buď do pracovního procesu, nebo zpět do školních lavic. Téma školy druhé šance je v našich podmínkách inovativní, neprozkoumané. Cílí na ty, jejichž možnost být úspěšný je nízká, a se kterými se již nepočítalo. V Evropské unii se projekt prosadil díky pilotnímu projektu. Díky tomu se rozšířil do zemí západní a severní Evropy a Skandinávie a stal se neoddělitelnou součástí evropského formálního, neformálního a informálního vzdělávání a sociální politiky. Ve střední Evropě je projekt dosud známý pouze úzké skupině lidí.

Projekt má cíle jak výchovně-vzdělávací, tak přípravné. Je postaven na principu získání vzdělání (žák se přibližuje požadované úrovni všeobecného a odborného vzdělání) a nabytí pracovních návyků, nácviku sociálních dovedností a absolvování praxí, exkurzí a stáží v podnicích. Kloubí v sobě koncept rekvalifikačních kurzů, tradičního i vnitrofiremního vzdělávání.

Síť škol druhé šance pokrývá takřka všechny země Evropské unie. Předčasné odchody ze vzdělávání rozhodně nejsou okrajovou záležitostí. V České republice odešlo po základní škole nebo v průběhu vzdělávání na střední škole v roce 2006 kolem 8 % žáků¹, procento

---

¹ Viz ÚLOVCOVÁ, H. et al. *Předčasné odchody mladých lidí ze středního vzdělávání. Rozsah, problémy, příčiny, možnosti prevence*. Praha: NÚOV, 2006. ISBN 80-85118-99-8. s. 3.

odcházejících se snížilo takřka o polovinu v roce 2011, kdy činilo 4,9 %, v roce 2012 následoval růst na 5,5 %.² V dalších evropských zemích na tom byli daleko hůř – v roce 2011 bylo odcházejících a neúspěšných v průměru 13 % mladých Evropanů³. Nejhůře na tom byla Itálie (15 %), Portugalsko (17,4 %) a Španělsko (21,9 %)⁴. Zaměření se na tuto problematiku představuje jeden z hlavních cílů strategie Evropa 2020, která si klade za cíl snížit podíl těchto neúspěšných lidí pod 10 %⁵.

I přes všechna očekávání jsou vyhlídky na stabilní a perspektivní zaměstnání mladých lidí předčasně odcházejících ze vzdělávacího procesu velmi nízké a úřady práce, na které se tito neúspěšní lidé registrují, neposkytují dostatečnou podporu ke zvládnutí situace. Lidé bez vzdělání jen těžko nachází práci a ve společnosti zastávají nižší postavení. V současné době je však vzdělání podmínkou sociální mobility, možností seberealizace a předpokladem žít plnohodnotný život. Vzdělávací instituce se staly nejdůležitějším nástrojem sociálního vzestupu. Nižší vzdělání vede k vyššímu riziku nezaměstnanosti, společenské exkluzi a chudobě.

Neúspěšnými bývají děti imigrantů a mladí přistěhovalci bez znalosti jazyka, sociokulturně znevýhodnění žáci, mladé matky, těhotné dívky, lidé s psychickými problémy a další. Důvody se liší také v souvislosti s danými lokalitami a individuálními odlišnostmi jednotlivých zemí, mají komplexnější charakter. Opatření zaměřená na předčasné ukončování školní docházky se soustředí na oblast prevence, intervence a kompenzace.

Cílem první části práce je zmapovat, popsat a vysvětlit příčiny předčasné odchodovosti. Zabývám se zde příčinami, které vedou mladé lidi k odchodu ze škol. Vycházím ze statistik Ing. Jany Trhlíkové, která se této problematice dlouhodobě věnuje.

Ve druhé části se věnuji školským systémům ve vybraných evropských zemích, protože faktory vyplývající z charakteru vzdělávacích institucí mají vliv na školní úspěchy a neúspěchy žáků. Neméně se věnuji samotným školám druhé šance. Zjišťuji, v čem jsou

---

² Viz TRHLÍKOVÁ, J. *Prevence a intervence předčasných odchodů ze středních škol. Příručka opatření. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků*. Praha: NÚV, 2015. ISBN 978-80-7481-104-3. s. 3.

³Viz VOCHOZKA, J. *Škola druhé šance. Příklady dobré praxe ze Švédska*. Praha: Educa International, 2013. ISBN 978-80-905487-1-8. s. 9.

⁴ Viz TRHLÍKOVÁ, J. *Prevence a intervence předčasných odchodů ze středních škol. Příručka opatření. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků*. Praha: NÚV, 2015. ISBN 978-80-7481-104-3. s. 7.

⁵ Tamtéž, s. 9.

modely jednotlivých škol rozdílné. V práci se snažím odpovědět na otázku „*Jakým způsobem se liší jednotlivé programy projektu škola druhé šance.*“

Cílem diplomové práce je seznámit čtenáře s tím, jak samotné projekty probíhají, jak souvisí s místním vzdělávacím systémem, kdo jsou účastníci projektu, kdo jsou trenéři, co je náplní projektů, jaký je jejich cíl.

Nebylo v mých možnostech zpracovat informace ze všech škol druhé šance. Vybrané projekty jsou pouze jejich příkladem. Proto jsem kontaktovala jenom ty, jejichž seznam jsem našla na webových stránkách projektu. Z celkových 36 e-mailů mi přišlo zpět 14 odpovědí od projektových manažerů a zaměstnanců škol. Informace o projektech, které mi zaslali e-mailem v podobě prezentací a textů, jsem následně rozdělila podle zemí EU. Získané informace jsem zpracovávala metodou obsahové analýzy, vycházela jsem z publikací, textů a zpráv, které mi zaměstnanci škol poslali, a informace doplňovala z internetových stránek projektů. V případě francouzské školy druhé šance jsem čerpala informace z jejich výborně zpracovaných materiálů na webových stránkách.

1 Metodologie

1.1 Cíl výzkumu

Název diplomové práce **Komparace projektu škola druhé šance** (v angličtině Second Chance School) předurčuje cíl, kterým je porovnání programu mezi zeměmi Evropské unie, neboť modely jednotlivých škol se vzájemně liší. Součástí práce je zjednodušený popis vzdělávání v zemích, kde je projekt realizován a dále popis projektu. V práci zjišťuji, na co se projekt zaměřuje, proč je důležitý a v čem se jednotlivé programy liší. Výzkumnou metodou mi je obsahová analýza, jejímž výstupem jsou různé stupně redukce textů například odborné literatury, emailové korespondence, z internetových stránek projektu, dokumentů a jiné důležité literatury. Výběr dokumentů probíhá metodou nepravděpodobnostního záměrného výběru. Ve vyhledávání dokumentů budu používat tyto znaky: klíčová slova (*vzdělání, celoživotní učení, další vzdělávání, vzdělávací systém, student, koordinátor*).

Dále jsem si stanovila cíle a nakonec následoval samotný výzkum. Stanovila jsem deskriptivní otázku „*Jakým způsobem se liší jednotlivé programy projektu škola druhé šance?*“ Následovaly tyto podotázky:

- *Jak souvisí projekt s místním vzdělávacím systémem?*
- *Kdo jsou účastníci projektu?*
- *Jakým způsobem projekt probíhá, co je jeho náplní a jaký je jeho cíl?*

Obsahová analýza sama tvoří jádro metody. Dle Gavory jde o analýzu a hodnocení obsahu písemných textů. Nekvantitativní obsahová analýza, která je v této práci použita, se neopírá o explicitně vyčleněné kategorie jevů, které se zpracovávají numericky. Uskutečňuje se například od jednoduchých rozborů obsahu textu až po hluboké interpretace a vysvětlení.⁶

---

⁶ Viz GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Paido: Brno, 2010. 2. vydání. ISBN 978-80-7315-185-0. s. 142.

Postup práce vypadá takto:

- vymezení základního souboru,
- vymezení významové jednotky,
- stanovení analytických kategorií,
- interpretace.⁷

---

⁷ Viz GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Paido: Brno, 2010. 2. vydání. ISBN 978-80-7315-185-0. s. 144–145.

1.2 Výběr zdrojů výzkumu

V první fázi výzkumu jsem zjišťovala nejčastější příčiny předčasného odchodu ze vzdělávacího systému a příčiny neúspěchu studentů. Ve druhé fázi jsem kontaktovala všechny Školy druhé šance ze seznamu (2016) uvedeného na webové stránce projektu <http://www.e2c-europe.org/>, a čekala na odpovědi projektových manažerů. Ve třetí fázi jsem zjišťovala informace o vzdělávacím systému země, ze které mi odpověděli. Zaměřila jsem se především na materiály, které mi byly zaslané e-mailem, ale informace jsem čerpala i z webových stránek těchto institucí. Poté jsem začala vhodné zdroje vyhodnocovat. U jednotlivých institucí jsem zjišťovala, jak vypadá způsob organizace, jaké jsou vzdělávací metody, jak se pracuje s klienty a zda se používají nějaké typy terapií. Zjišťovala jsem:

- Kdo jsou účastníci?
- Kdo jsou trenéři?
- Jaké jsou způsoby práce s klientem?
- Jaký má projekt cíl?

Rozeslala jsem 36 e-mailů, dostalo se mi 14 odpovědí. Organizace jsem kontaktovala na základě e-mailových adres, které jsou uloženy v kontaktních údajích na seznamu European Association for Cities, Institutions and Second Chance Schools (vytištěný 17. dubna 2016).

1.3 Analýza a interpretace dat

Zdroje jsem následně prostudovala a informace roztřídila. Texty, které mi byly doručeny, byly obvykle obsahově velmi jednoduché a strohé, proto jsem dále čerpala informace z webových stránek projektů. Zjišťovala jsem souvislosti mezi vzdělávacím systémem v dané zemi a projekty, které ve své podstatě kompenzovaly nedostatky těchto systémů. Nakonec jsem jednotlivé projekty srovnávala mezi sebou. Informace jsem roztřídila do těchto kategorií: student, koordinátor, vzdělávací systém.

2 Nejčastější příčiny nedokončení středního vzdělávání

Společnost, která dbá na svou vzdělávací politiku, dostatečně zabezpečuje vzdělávací prostředí, pružně reaguje na potřeby zájemců a podporuje rovné šance, eliminuje předčasné odchody ze vzdělávání.

Vzdělání je jedním z předpokladů pro vykonávání profesionální práce a řadí se mezi nejvyšší hodnoty, které člověk vlastní. Díky vzdělání je jedinec kvalifikován (má odbornost či kompetenci) pro výkon určité práce. Pro země Evropské unie bylo po roce 2000 důležitým cílem vytvořit na svém území takové prostředí, které by naplňovalo Lisabonskou strategii (přijatou Evropskou radou) – do roku 2010 z celé Evropské unie vytvořit takový systém, který by patřil mezi nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější na světě. Cílem byla: „[...] *redukce dlouhodobé nezaměstnanosti, jako hlavního zdroje sociální exkluze,*“⁸ což souviselo s vyšší zaměstnaností, snižováním kriminality, plánovaným rodičovstvím anebo také přístupem k dalšímu vzdělávání. Vzdělání ovlivňuje míru nezaměstnanosti. Čím nižší mají lidé vzdělání, tím vyšší je riziko, že neuspějí na pracovním trhu.

Jak bylo řečeno výše, školní neúspěchy jsou často daleko komplexnější, než se může na první pohled zdát. Potvrzuje se, že dlouhodobě nezaměstnaní rodiče, kteří nekladou důraz na vzdělání, dostatečně nemotivují své děti k učení. Navíc nezaměstnanost negativně ovlivňuje životní standard rodiny. Děti z těchto rodin si neodnáší vhodný vzor chování, mají problémy s pravidelným docházením do zaměstnání a nižší finanční gramotnost. Trhlíková, Úlovcová a Vojtěch ve svém výzkumu (2006) zjistili, že jedna třetina nezaměstnaných mladistvých má nezaměstnaného otce (32 %), nezaměstnanou matku (46 %) a víc než jedna pětina těchto lidí má nezaměstnané oba rodiče.⁹

Rodiny s nižším vzděláním v některých případech odrazují žáka k dalšímu studiu a vyvíjejí na něho tlak, aby se zapojil do finančního zajištění rodiny. Nízké vzdělání rodičů ovlivňuje to, jak dítě bere a přistupuje ke vzdělávání. Nízký socioekonomický status rodičů vede k rezervovanému postoji dítěte v oblasti docházky. Trhlíková zjistila, že „[...] *naprostá většina rodičů [nezaměstnaných mladistvých] nedosáhla vyšší úrovně vzdělání, zpravidla*

---

⁸ ÚLOVCOVÁ, H. et al. *Předčasné odchody mladých lidí ze středního vzdělávání. Rozsah, problémy, příčiny, možnosti prevence*. Praha: NÚOV, 2006. s. 12. ISBN 80-85118-99-8.

⁹ Viz TRHLÍKOVÁ, J. et al. *Sociální aspekty dlouhodobé nezaměstnanosti mladých lidí s nízkou úrovní vzdělání. Šetření mladistvých, kteří jsou po ukončení základní školy evidováni jako uchazeči o zaměstnání na úřadech práce v ČR*. NÚOV: Praha, 2006, ISBN 80-85118-98-x, s. 13.

*mají základní vzdělání nebo jsou vyučeni.*¹⁰ A tito v 71 % od svých dětí neočekávají, že by mohli dosáhnout vyššího vzdělání než je vyučení v oboru, pouze 14 % motivuje své děti k získání maturity.¹¹

Dlouhodobá nezaměstnanost rodičů se podílí na rodinných finančních problémech, které mají dále negativní vliv na dítě. Dítě z takového rodinného prostředí má například pocit studu před spolužáky, má nízké sebevědomí, bývá častěji obětí šikany.

Trhlíková rozdělila teoretické koncepce vztahující se k této problematice do třech skupin, které zdůrazňují komplexnost, dlouhodobost a existenci vnitřních mechanismů předčasných odchodů. První, **psychologická teorie** (tj. postupné odpoutání se od školy), zdůrazňuje vzájemné vazby škola - žák. **Frustrační model** pojímá jako hlavní důvod odchodu ze vzdělávání školní neúspěch, který, když se opakuje, vede k frustraci. Důsledkem toho žák ztrácí sebevědomí, což má za následek negativní vztah ke škole a k učení. **Participační identifikační model** vychází z předpokladu, že žák, který má blízký vztah ke škole a zapojuje se do školních aktivit, je ve škole úspěšnější.

Druhá, **teorie zdůrazňující vliv rodiny**, dává do spojitosti socioekonomický status rodiny a školní výsledky. Trhlíková říká, že „[...] žáci z rodin s vyšším socioekonomickým statusem mají větší pravděpodobnost úspěšného dokončení studia a méně jim hrozí nedokončení studia.“¹² Dalším faktorem ovlivňující školní úspěšnost jsou rodinné zdroje (příjmy rodičů), lidský kapitál (vzdělání rodičů) a sociální kapitál (vztah rodič – dítě). V neposlední řadě bývá školní úspěšnost ovlivňována výchovnými přístupy.¹³

Třetí, **teorie komplexního přístupu**, reflektuje vnější prostředí žáka, tj. školní vzdělávací systém v dané zemi. Proměnné, ovlivňující účast žáka na vzdělávání, rozděluje Trhlíková na individuální úroveň (osobnost žáka), rodinu, školu, společnost, další vzdělávání. Poslední teorie zdůrazňuje fáze procesu odchodu ze vzdělávání.¹⁴

Autoři projektu PROPOS (projekt financovaný z Evropských strukturálních fondů, plným názvem *Prevence odchodů a podpora studia pro sociokulturně znevýhodněné žáky*

---

¹⁰ TRHLÍKOVÁ, J. et al. *Sociální aspekty dlouhodobé nezaměstnanosti mladých lidí s nízkou úrovní vzdělání. Šetření mladistvých, kteří jsou po ukončení základní školy evidováni jako uchazeči o zaměstnání na úřadech práce v ČR*. NÚOV: Praha, 2006, ISBN 80-85118-98-x, s. 16.

¹¹ Tamtéž, s. 17.

¹² TRHLÍKOVÁ, J. *Prevence a intervence předčasných odchodů ze středních škol. Příručka opatření*. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. NÚV: Praha, 2015. ISBN 978-80-7481-104-3. s.11.

¹³ Tamtéž, s. 11.

¹⁴ Tamtéž, s. 11.

a studenty) zdůrazňuje skutečnost, že odchod není jednorázovým aktem, ale procesem. Autoři identifikovali sedm fází procesu odchodu: 1. Existence rizikových faktorů, 2. Eskalace rizikových faktorů, 3. Úvahy o předčasném odchodu ze vzdělávání, 4. Rozhodnutí, 5. Odchod, 6. Nesení důsledků, 6. Reflexe. Objevili také rozdíly mezi důvody odchodu denních a dálkových studentů. U denních studentů byl nejčastějším důvodem špatný prospěch a u dálkových nedostatek času nebo péče o děti.¹⁵

Příčiny předčasného odchodu žáků ze škol lze rozdělit do dvou skupin. První oblast zahrnuje důvody dobrovolné a nedobrovolné, které souvisí s osobností jedince a jeho rodinným zázemím, zájmem o školu, prospěchem, předchozími studijními neúspěchy, individuálními charakteristikami a problémy, pracovní aktivitou a snahou se osamostatnit, i vhodností zvoleného oboru. Tyto faktory působí komplexně a dlouhodobě. Jsou to dobrovolné odchody za něčím a odchody jako útěky od něčeho. Nedobrovolné odchody reprezentuje vyloučení z kázeňských nebo prospěchových důvodů.¹⁶

Do druhé skupiny lze zařadit mladé lidi, kteří mají pro své přerušování či ukončení vzdělání objektivní důvody, např. zdravotní stav (těhotenství, onemocnění), jsou ve špatné finanční situaci, nemají dostatek času a prostoru na vzdělávání. Patří sem i další marginální důvody (stěhování, úmrtí žáka, výkon trestu odnětí svobody, ad.). Jsou to situace, které vznikají akutně a často je nelze předvídat. Zdravotní, psychické a jiné osobní potíže (např. těhotenství) představují rizikové situace, které se však dají zvládnout například individuálním vzdělávacím plánem.¹⁷

Podle pracovníků škol patřily mezi nejčastější důvody odchodu mladých lidí ze školství nezájem o učení, špatný prospěch, absence, nedostatečná kontrola a nezájem rodičů o vzdělání dítěte.¹⁸

Rozdíly se týkají i typů škol, ze kterých žáci odchází, a ročníků studia. Ve své podstatě jsou důvody odchodů úzce provázány, jsou komplexnější, mají řadu příčin a jsou vysoce individuální.

---

¹⁵ Viz TRHLÍKOVÁ, Jana. *Předčasné odchody ze vzdělávání na středních školách. Kvalitativní analýza rozhovorů s experty a příklady dobrých praxí.* [online]. Praha 2002. bez ISBN. [cit. 2017-04-04] Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/Predc_odch_rozh_dobre_praxe_pro_www.pdf. s. 10.

¹⁶ Viz TRHLÍKOVÁ, J. *Prevence a intervence předčasných odchodů ze středních škol. Příručka opatření. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.* NÚV: Praha, 2015. ISBN 978-80-7481-104-3. s. 24.

¹⁷ Tamtéž, s. 27.

¹⁸ Viz ÚLOVCOVÁ, H. et al. *Předčasné odchody mladých lidí ze středního vzdělávání. Rozsah, problémy, příčiny, možnosti prevence.* Praha: NÚOV, 2006. ISBN 80-85118-99-8. s. 23.

Kritickým obdobím, které bývá charakteristické vysokou odchodovostí, bývá začátek studia, tedy první ročník. Žáci, kteří si nevybudovali pozitivní vztah ke škole a kteří jsou hůře přizpůsobiví, si daleko hůře zvykají na nové prostředí, spolužáky a učitele. Někteří přijatí žáci na střední školu dokonce ani do prvního ročníku nenastoupí. Vhodným nástrojem, uplatňovaným na řadě středních škol, bývá adaptační kurz, který slouží k seznámení se s kolektivem i s pedagogy nebo třídním učitelem. Seznamuje žáka i s metodami učení, psaním seminárních prací, prací s informacemi apod.

V následujících podkapitolách se blíže věnuji některým výše uvedeným příčinám, ale vzhledem k jejich množství a šíři vybírám jen ty nejpodstatnější. Mladými cizinci, kteří přicházejí do České republiky bez znalosti jazyka a často nedokončeným základním vzděláním, se nezabývám, protože se narodil od dalších evropských zemí, jedná o nízký počet.

2.1 Negativní vztah ke škole

Školní prostředí je zásadní pro vytvoření vztahu ke škole. Dítě zde získává potřebné dovednosti, nové vědomosti a především se učí novým návykům. Celkově se postupně sžívá s pravidelným denním režimem. Negativní vztah vede k nedůvěře ve vzdělávání a později k častějším únikům ze vzdělávacího prostředí. Tyto odchody ze škol lze chápat jako úniky ze zátěžových situací a tranzitorní krize.

Vztah ke vzdělávání si získává dítě už přechodem z mateřské školy na základní školu. Ne každé dítě je na tento přechod připravené. Některé děti se do školy těší a jsou plně očekávání, jiným se do školy nechce a netěší se. Tento přechod je pro každého člověka velkým životním mezníkem, který nezahrnuje jenom změnu životního režimu, ale i přivyknutí novým podmínkám, seznámení se s novými dětmi a přijmutí nových autorit v podobě učitelů. Na to, jak přechod probíhá, mají vliv různí činitelé, z nichž nejdůležitější jsou rodiče a učitelé.

Ondrej Kaščák a Markéta Filagová (2007) poukazují na různé přístupy ke vzdělávání. **Funkcionalistický přístup** bere školu jako integrální součást společenského systému. Ten je důležitý především z hlediska adaptace do společnosti. Škola žákům předává společenské a kulturní normy a hodnoty. Tato funkce je důležitá pro začlenění dítěte z rodinného prostředí do světa dospělých. Jiný přístup nahlíží na žáky jako na **heterogenní sociální skupinu**: Žáci jsou připoutáni ke své původní sociální skupině, což jim znemožňuje přístup do jiných vrstev.¹⁹

Dítě se při nástupu do školy sžívá s každodenními školními rituály. Ty jsou pro něho důležité. Díky nim se cítí dobře a školní prostředí je pro něho lépe uchopitelné a přehledné. Rituálem jsou pro něho opakující se procesy, strukturování času do menších celků a opakující se situace. Díky rituálům lépe nachází svůj styl učení. Rituálem je také zamýšlené školní kurikulum – plánované cíle a obsahy vzdělávání. K tomu se vztahuje realizované kurikulum – to, co si žák skutečně osvojil. Všem, co si žák osvojí, ačkoli se s tím oficiálně nepočítá, se říká skryté kurikulum. Za tímto pojmem se skrývá mnoho významů – myslí se jím vnitřní pravidla třídy, školní řád, rozvrh hodin, školní klima, ale i domácí úkoly, vzhled školy, vnitřní uspořádání tříd atd. Skryté kurikulum má velký význam

---

¹⁹ Viz ŠVARŤÍČEK, Roman. *Úhly pohledu*. Studia paedagogica, [online]. [S.l.], v. 13, n. 1, pro. 2011. ISSN 1803-7437. [cit. 2017-04-04] Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/203/318>. s. 169–173.

ve vytváření vztahu ke škole, protože může pozitivně i negativně ovlivnit vztah dítěte ke vzdělávání (může vyvolat strach, obavy, ztrátu důvěry atd.).²⁰

Rituál, který lze pojmenovat také jako obřad, ceremoniál, je chování založené na tradičních a prověřených pravidlech. Pravidelně se opakující rituál se stává zcela normálním, běžným a zažitým jevem a má často rutinní charakter. První rituál, se kterým se dítě ve škole setkává, je zápis do první třídy. Spolu s prvním školním dnem jde o tradiční přechodový rituál. Díky rituálům dítě získává důvěru ve vzdělávání a školství.

Dítě by se mělo na přechod do základní školy těšit. Rodiče by se s ním měli postupně připravovat na zápis a také ho pozitivně motivovat. Zápis je pro něho vzrušujícím okamžikem, protože se na něm nejen poprvé seznámí s novým školním prostředím, ale také s budoucími spolužáky a učitelem/učitelkou, který/á ho bude provázet po celý první stupeň. Průběh zápisu by měl být příjemným zážitkem. Měl by dítě příjemně navnadit. Pevný řád však přináší také mnoho nepříjemností a nesnází.

Hlavní roli pozitivního přístupu dítěte ke škole hraje školní připravenost. O tom, zda je nebo není dítě připravené nastoupit do první třídy, rozhoduje rodič, který může zvážit návštěvu pedagogicko-psychologické poradny (dále PPP). Ve škole musí rodiče předložit dvě doporučení k odkladu školní docházky (pokud se k odkladu rozhodnou), jednak od školského poradenského zařízení (tj. pedagogicko-psychologické poradny) a jednak od pediatra nebo klinického psychologa. K vyšetření by měl rodič přinést do PPP vyjádření z mateřské školy.

Školní nepřipravenost může způsobit nejen zvýšený stres působící na dítě ze stran učitele i rodičů, ale i výsměch a nepřijetí spolužáky. Špatné výsledky mohou vést k negativnímu sebehodnocení a snížení sebejistoty, což může negativně ovlivnit motivaci dítěte. Jako obrana mechanismu před velkou zátěží a prožitky strachu a stresu se mohou projevit dětské neurózy (poruchy emocí, myšlení, paměti, pozornosti atd.). Švaříček poukazuje na to, že, co se týká chování žáků, nedochází k morálnímu selhání a horší výchově, než tomu bylo dřív, ale k proměně nazírání na funkci školy a na autoritu učitele.²¹

---

²⁰ Viz ŠVAŘÍČEK, Roman. *Úhly pohledu*. Studia paedagogica, [online]. [S.l.], v. 13, n. 1, pro. 2011. ISSN 1803-7437. 172 s. [cit. 2017-04-04] Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/203/318>. s. 169–173.

²¹ Tamtéž s. 169–173.

Problémy se zvládáním školních požadavků má také dítě trpící poruchou pozornosti, u kterého hrozí zvýšené riziko patologického chování. Školní prostředí pro něho představuje mnoho zátěžových situací – hodnocení učiteli, poznámky, posměch spolužáků, domácí úkoly, písemky atd. Takové dítě často volí únik ze školy či únik do nemoci. Učitelé či rodiče by se měli především ptát, proč bývá dítě *za školou* a jaké k tomu má důvody. Opakované neúspěchy vedou děti s ADHD k frustracím, protože nedokáže uspokojit ani rodiče, ani učitele. Často se u něho vyskytuje labilita a střídání nálad.

Dohromady se tedy u dítěte, které přechází z mateřské školy do základní školy, jedná o celý komplex změn: změna prostředí, nový denní režim, do kterého můžeme zahrnout například pravidelné vstávání, nutnost soustředění ve výuce i délka přestávky; učitel jako konkurent rodiče, spolužáci. Je tedy patrné, že vliv na vztah dětí ke škole má mnoho prvků.

2.1.1 Spolužáci a šikana

Pomineme-li školní zralost jako záruku šťastného vykročení do studijního života, mohou se děti ve své vzdělávací kariéře setkávat s jinými úskalími.

Dítě se ve škole postupně začíná začleňovat mezi spolužáky a vytvářet si mezi nimi svou pozici. Ve školním prostředí tráví dítě podstatnou část dne a jeho vztah k němu je silně ovlivněn tím, jak je přijímán kolektivem dětí. Ten si začne velice brzy mezi sebou vytvářet *subkultury*, jež se vyznačují vlastním jazykem, zvyklostmi a rituály.²² Subkultury jsou jakýmsi skupinami a podskupinami, jež spojují děti se stejnými zálibami, zvyklostmi či pohlavím. Mezi těmito dětskými partami se můžou vyskytovat i tzv. asociované party, které vyčleňují děti například se zdravotním postižením, sociální odlišností, nadáním, nebo naopak děti málo nadané.

Děti, které před nástupem do základní školy navštěvovaly předškolní institucionální vzdělávání, vědí, co se od nich ve škole bude očekávat jak v sociální oblasti, tak v chování. Děti obvykle (není pravidlem) už umí projevat zájem o ostatní, navazovat kontakty, naslouchat, hrát si s ostatními a dělit se s nimi. Umí komunikovat s dospělými, plnit jejich žádosti a příkazy, pracovat ve skupině, spolupracovat, dodržovat pravidla, vycházet s ostatními, mít určitou míru sebeovládání a sebekontroly atd.²³

Šikana je stále velkým problémem v našem školním prostředí. 41 %²⁴ dětí se se šikanou v českých školách setkalo (samy si šikanou prošly). Podstatnou příčinou je přivírání očí učitelů a vychovatelů nad tímto fenoménem. Pro mnohé ředitele šikana na jejich škole neexistuje, jiní ji řeší – především pro oběť – nevyhovujícím způsobem. Často se stává, že agresori zůstanou nepotrestaní a oběť si tento negativní zážitek odnáší do života s pocitem křivdy a nespravedlnosti. Oběť se často bojí komukoli svěřit, protože si myslí, že mu nikdo nebude věřit.

Šikana je úmyslné a opakované týrání spolužáka/ků. Agresor k tomu používá agresi a manipulaci. Bylo by lepší nahradit výraz šikana *ubližováním*, protože právě při řešení šikany

---

²² Viz MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence. Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Portál: Praha, 2003. 2. vydání. ISBN 80-7178-771-X. s. 75.

²³ Viz TOMÁŠOVÁ, A. *Mateřskou školou ke školní připravenosti*. Ostravská univerzita v Ostravě. Pedagogická fakulta: Ostrava, Ostrava. ISBN 978-80-7464-231-9. s. 92–93.

²⁴ Viz MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Grada: Praha, 2015, Praha. ISBN 978-80-247-53096. s. 128.

se mohou učitelé setkat s obrannou rodičovskou agresí u rodičů agresora a s pocitem studu a selhání ve své vlastní výchově u rodičů ubližovaného.

Obětí šikany může být kdokoli, většinou je ubližováno dítěti, které je méně psychicky odolné. Takový jedinec navenek vyzařuje signály slabosti (nesmělost, strach, nekomunikativnost, může být odlišný vzhledem, hendikepovaný apod.). Šikana se vyskytuje i na výběrových školách, například gymnáziích, kde by se dal předpokládat opak. Šikana tam probíhá mnohem promyšleněji a skrytěji. Existuje i tzv. ekonomická šikana, agresor se posmívá jedinci ze sociálně slabší rodiny.

Šikana se vyvíjí určitým způsobem. Na začátku se setkáváme s ostrakismem. Je to první stádium šikany, kdy děti začnou vylučovat ze své společnosti svou oběť. Ta je vytěšňována tak dlouho, až se dostane zcela na okraj. Oběť neví, co dělá špatně, často bere vinu sama na sebe. *„Oběť najednou poznává, že ve třídě není nikdo, s kým by mohla sedět, každý ji odmítá, ponižující a urážející poznámky jsou jí nepřijemné. Zpočátku se snaží bránit [...] nakonec oběť pozná, že její odpor je marný, a začne se „stahovat“ do sebe, stává se zamlklou, snaží se být z dosahu agresorů, sedí sama [...].“²⁵*

Druhá fáze přichází, nachází-li se školní třída ve vypjaté stresové situaci, například na konci školního roku nebo před důležitými testy. Stres a nervozitu ze sebe potřebují agresori vybit a kompenzačním prostředkem se jim stane oběť. Nyní se dostává na řadu fyzické napadání, oběť chodí ze školy špinavá, zbitá, ve stresu, doma může začít mluvit sama pro sebe, dostavuje se enuréza – noční pomočování.

Dalším stádiem je vytvoření jádra – agresor ovlivňuje celý kolektiv, ve kterém je oběť odmítána a fyzické i psychické útoky jsou stále častější a silnější. Posledním stádiem je, že se agresory stávají všichni, kteří dosud přihlíželi – tedy celá školní třída.

Ve fázi Totality jsou oběti již na agresorovi závislí, nechávají si dobrovolně ubližovat. Nyní už je šikana neřešitelná. V případě, že šikanu začne vyšetřovat Policie ČR, může se jednat o trestní čin vydírání, ublížení na zdraví apod. Následkem šikany může být i postraumatická stresová porucha. Postupem času se dítě začne obávat chodit do školy a vyhýbá se jí. Trpí bolestí hlavy či břicha. Neomluvená absence patří mezi nejčastější případy porušování školního řádu. Řešením je často ukončení studia: dobrovolným odchodem žáka ze školy. nebo jeho vyloučením.

---

²⁵ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Grada: Praha, 2015, Praha. ISBN 978-80-247-53096. s. 138.

2.1.2 Záškoláctví a časté absence

Častou příčinou, kvůli které mladí lidé zanechávají nebo přerušují středoškolské studium, je záškoláctví. Zdeněk Martínek považuje záškoláctví za jeden z nejzávažnějších problémů. Spolu s častými absencemi vede nejčastěji k ukončení studia na středních školách či nedokončení devíti let základního vzdělávání. Studenta vede k záškoláctví několik důvodů. Martínek je rozděluje do třech základních skupin: a) negativní vztah ke škole, b) vliv rodinného prostředí a c) trávení volného času a vliv party.²⁶

V některých případech dochází k záškoláctví kvůli nezájmu rodičů nebo jejich nedostatečné kontrole. Tato situace nastává nejčastěji v případě, že rodiče přenášejí zodpovědnost za dokončení vzdělání na žáka, nebo je žák plnoletý a rodina nenachází způsob, jak žákovo chování ovlivnit.

Stejně riziko hrozí žákům, kteří už mají za sebou předchozí odchod ze školy, zvláště, když mezi odchodem ze školy a nástupem na novou školu začnou pracovat a vydělávat si peníze.

Studium může ohrožovat snaha (nebo nutnost) přivydělat si v průběhu školního roku na brigádách. Častější návštěvy práce vedou k nepřipravenosti žáka na výuku, žák přestává mít o vzdělání zájem, ztrácí návyky a motivaci. Tento případ lze nejčastěji spatřovat u žáků ze sociálně slabšího prostředí, kteří ze školy odchází kvůli rodinné situaci a mají touhu se co nejrychleji osamostatnit. Motivací k dokončení studia mohou být finanční odměny na praxích nebo školní stipendia.

Časté absence hrozí žákyním, které jsou těhotné nebo už dítě vychovávají, případně nemocným žákům, žákům se zdravotním postižením ad. Nápomocným nástrojem může být žákům, kteří z nějakého důvodu nemohou navštěvovat školu, pravidelné e-learningové vzdělávání. Školy mohou žákům nabídnout vzdělávání prostřednictvím vlastního portálu, který obsahuje studijní dokumenty (prezentace, vyučovací látku, testy, videa z výuky ad.).

Žáci, kteří si postupně vybudovali negativní vztah a postoj ke škole na nižším stupni vzdělávání, se mohou častěji uchýlovat do party a gengů s kriminálním programem, ve kterých bývá hlavní podmínkou připojení záškoláctví. Zde se žáci setkávají s drogami a alkoholem, a s partou se dopouští krádeží apod.

---

²⁶ Viz MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2. vydání. Grada: Praha, 2015. ISBN 978-80-247-5309-6. s. 116.

2.1.3 Vliv rodinného prostředí a nezáměrné rodiny o vzdělání dítěte

Sociální vrstva, ve které děti vyrůstají, stejně jako rodinné a sociální prostředí, ovlivňuje jejich postavení ve společnosti. A proto děti pocházející z vyšších a středních tříd, dosahují vyššího postavení než děti z nižších sociálních vrstev. Rodinné prostředí ovlivňuje jejich úspěšnost v oblasti pracovní a životní dráhy. Přístup rodičů k práci stejně jako jejich hodnoty a normy mají vliv na úsilí dětí v oblasti vzdělávání a odráží se v zařazení do pracovního procesu v dospělosti.

Specifickou skupinou v našem prostředí jsou Romové. Otázce stavu romské populace včetně její vzdělanostní úrovně se věnovalo mnoho odborníků a neméně se věnovali začleňování romských dětí do většinové společnosti. Můžeme vnímat, jak se jejich názory a způsoby, jak bránit vylučování romských dětí ze společnosti a školství, proměňovaly v čase. Cílem vždy bylo zvýšit vzdělanostní úroveň Romských obyvatel. Jejich nízká úroveň vzdělání vede k nepříznivým důsledkům nejen v sociální, ekonomické, ale i kulturní oblasti.

Od roku 1989 probíhá řada změn a reforem, které mají zabránit nerovnostem ve vzdělání romských dětí, např. celková změna filozofie školského systému, která vyvrcholila inkluzí romských dětí na základních školách. Inkluze postupně nahradila tendence školských zařízení Romy převychovávat, naopak, důraz se začíná klást na pochopení jejich etických, kulturních a sociálních odlišností.

Podpora kladného přístupu ke vzdělávání je formována od nástupu dětí do mateřských škol. Novela školského zákona²⁷ zavádí s účinností od září 2017 povinné předškolní vzdělávání a zavádí individuální vzdělávání dětí jako možnou alternativu plnění povinného předškolního vzdělávání v mateřské škole. Děti, které dosáhnou pěti let do měsíce září musí nastoupit v následujícím školním roce do povinného předškolního vzdělávání. Romské děti, které dosud s rodiči mluvily pouze romsky, mají šanci zlepšit své nedostatečné jazykové dovednosti. V mateřských školách jsou děti vzdělávány v českém jazyce, který je pro některé děti cizí. Jsou připravovány do školy, učeny návykům a režimu. Děti z vyloučených sociálních lokalit získávají často podporu v nízkoprahových centrech pro děti a mládež, komunitních centrech, zřizovaných různými organizacemi.

---

²⁷ Předpis č. 178/2006 Sb. ze dne 20. dubna 2016, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Na základních školách je potřeba hned od začátku školní docházky romské děti začleňovat mezi ostatní děti, nedělat mezi nimi rozdíly, vzájemně je neporovnávat. Je potřeba vytvářet příjemnou atmosféru ve třídě a motivovat je ke vzdělávání.

Co se týká středních škol, je potřeba vytvářet jedno nebo dvouleté specifické studijní obory v oblastech, které jsou romským dětem blízké. Eva Šotolová navrhuje vytvářet obory, které vychází z romských tradic: košíkářské, hrnčířské, měditepecké, kotlářské, stavebnické, oděvnické, obory zabývající se zpracování kovu a kůže a dřeva atd.²⁸ Vzdělávání přináší Romům rozšíření jejich zaměstnatelnosti, sociálního postavení a prospěšnosti pro společnost.

Šotolová navrhuje nabídnout romským dětem smysluplné trávení volného času. Kroužky a mimoškolní vzdělávací aktivity jim nebývají umožněny, a to jednak z finančních důvodů, dále kvůli nepochopení rodičů, nepodporování dětí v jejich zájmech a nedostatečnou znalostí o studijních možnostech.

Neziskové organizace, kterých je v současné době mnoho, stejně jako různé nadace, dávají romským dětem pomocnou ruku. Jednou z významných činností je poskytování informací romským rodinám a motivace k smysluplnému trávení volného času jejich dětí. Takovou pomoc poskytují například komunitní centra nebo nízkoprahová centra pro děti a mládež. Finance na úhradu kroužků mohou získat také prostřednictvím různých celoročních projektů, které mají za cíl podporovat volnočasové aktivity dětí.

Sociální selhání se nejčastěji váže právě k těmto dvěma faktorům, neboť „[...] dítě, které má lepší sociální kapitál [...], po dokončení základního vzdělávání volí školy a učební obory, s nimiž má větší pravděpodobnost uplatnit se v prestižních a lépe placených profesích, kdežto dítě s horším sociálním kapitálem se častěji dostává do škol a učebních oborů, které je kvalifikují pro méně prestižní a hůře placené profese.“²⁹

Právě rodina má největší vliv na dítě od jeho raného věku. Utváří jeho osobnost, vychovává jej. Dítě od ní přejímá své názory, pohled na svět, vlastnosti i životní styl. Vztah ke škole a vzdělání je ovlivněn rodinnou výchovou a přístupem rodičů ke vzdělávání, pozitivní či negativní motivací (negativní nebo pozitivní) a tresty, což může vyústit odporem a nezájmem ke škole.

---

²⁸ Viz ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. Grada: Praha, 2001. ISBN 80-247-0277-0. s. 33.

²⁹ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence. Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Portál: Praha, 2003. 2. vydání. ISBN 80-7178-771-X. s. 68.

Na školu je kladeno mnoho nároků. Kromě samotného vzdělávání a vytváření kvalifikace pro budoucí práci rodiče očekávají, že je škola nahradí v oblasti výchovy. Ta by ale neměla být záležitostí jenom rodiny nebo školy. Tyto dva subjekty by měly vstupovat do vzájemné interakce.

Často se stává, že škola má jiné hodnotové preference než rodina, a dochází tak k celkovému nesouladu. Rodiče, kteří nemají na dítě čas – věnují se svým koníčkům nebo kariéře, stejně jako rodiče samoživitelé, přenechávají výchovu svých dětí různým institucím (volnočasovým, vzdělávacím). Život dětí je již odmala přizpůsoben tomu, jak je organizován čas dospělých.

Narůstá sociální kontrola a organizování volného času dětí. Ty se ve velmi brzkém věku dostávají do předškolních zařízení a jsou odtrženy od rodiny, která přestává mít přehled nad jejich výchovou. *„Děti jsou v institučním zařízení a unifikujícím prostředí vystaveny více než v minulosti tlakům na dokonalou adaptaci, které přicházejí z mnoha stran a nejsou nikdy dokonale koordinovány.“*³⁰

Děti, které nemají domácí povinnosti a neparticipují na rodinném životě, nezískávají správné pracovní návyky a mají problémy s autoritami. Tyto děti mají problém chápat souvislost vzdělávacího procesu a efektu, který jim v budoucnosti přinese. Netuší, že mají zodpovědnost za svůj vlastní život, očekávají, že se vše bude odvíjet podle jejich představ. Nereálné vize jim mohou přinést mnoho škod, například dluhové pasti, závislosti, neschopnost osamostatnění se.

Termín rodina může být definován z různých úhlů pohledu. Matějček říká, že rodinné soužití je prostředí, kde *„[...] dítě uspokojuje psychické potřeby rodičů a rodiče uspokojují potřeby dítěte. [...] Jde o vzájemnost potřeb a jejich uspokojování, radosti a ostatních pozitivních prožitků, které takové uspokojování potřeb nutně provázejí.“*³¹ Co se týká rodinné výchovy, jde o vzájemné působení jeden na druhého. Rodič je ovlivňován svým vychovávaným dítětem.

---

³⁰ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence. Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Portál: Praha, 2003. 2. vydání. ISBN 80-7178-771-X. s. 38.

³¹ MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina*. SPN: Praha, 1992. ISBN 80-04-25236-2. s. 29.

V osmdesátých letech minulého století vznikla ve světě rodinná systemická terapie, jejíž představitelé věřili, že „[...] rodina představuje určitý systém, v němž prostřednictvím vzájemné komunikace a společného života dochází k utváření a udržování určitých modelů chování i soužití všech jejích členů. Každý člen rodiny nějak přispívá k jejímu fungování a současně je ovlivňován všemi ostatními členy rodiny a společnými pravidly i způsoby společného bytí.“³²

Zatímco v minulosti bylo hlavním tématem zvyšování sebevědomí, asertivita apod., v dnešní postmoderní době umí jedinec vystupovat sám za sebe, ale v komunikaci a interakci s kolektivem je na tom daleko hůř. Problém jim dělá pochopení lidí okolo, uznávání cizího názoru a vzájemná tolerance.

Lidé, kteří vyrůstají bez jakéhokoli rodinného systému, který by jim mohl být i možným vzorem v dospělosti, mají problém se začlenit mezi ostatní žáky a spolupracovat s učiteli. Například děti odcházející z dětských domovů mají problém založit vlastní funkční rodinu nebo se úspěšně zařadit do pracovního procesu. Po odchodu z dětského domova se často vrací do své biologické rodiny, kde převezmou všechny nefunkční normy chování, a děti, které nejsou dostatečně motivované k dokončení studia, ho často přerušují, nebo ukončují.

Po nástupu do školy se dítě setkává s autoritou učitele, který se stává konkurentem rodičů. Učitel ho hodnotí pomocí známek za školní výsledky i za chování. Matoušek a Kroftová označují závislost na učitelské autoritě velice nebezpečnou, protože se u „[...] rizikových dětí snadno zvrátí k odpor k učitelské autoritě.“³³ Ve školském prostředí se od dítěte očekává přizpůsobení společenským normám a potlačení vlastních projevů. I v současném školství, které se snaží prosazovat moderní styly výuky a individualitu jedince, je stále kladen důraz na tradiční způsob (frontální vyučování, reprodukce znalostí, kázni, zákaz spolupráce atd.). Jsou tak potlačeny dovednosti, které jsou vyžadovány v budoucím zaměstnání (týmová spolupráce, samostatnost, převzetí zodpovědnosti, vlastní tvořivost, prosociální dovednosti).

Ve školním prostředí je stále kladen důraz na prospěch, chování a výkon žáka, málokdy jsou oceňovány žákovy charakterově-volní nebo aktivačně-motivační vlastnosti, jako například pracovitost a píle, případně tvořivost a samostatnost. Učitelovo přijímání žáka, ať je

---

³² KREJČOVÁ, L. *Komunikace s rodiči problémových žáků*. TUL: Liberec, 2010. ISBN 978-80-7372-650-8. s.7.

³³ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence. Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Portál: Praha, 2003. 2. vydání. ISBN 80-7178-771-X. s. 71.

pozitivní nebo negativní, silně ovlivňuje žákovu osobnost (sebepojetí a sebevědomí) a jeho motivaci a chuť se vzdělávat. Pozitivně motivovaní a často chválení žáci nabývají více sebedůvěry než jejich přehlížení anebo negativně hodnocení spolužáci, kteří, i přes své dobré intelektové předpoklady, mívají špatný prospěch. Učitelův častý záporný postoj chápou jako zaujatost a nespravedlnost (například v hodnocení).³⁴ Tyto negativní zážitky se promítají do žákova záporného vnímání školy, vzdělání a učení a neúspěch se projektuje do sociálního vztahu k učitelům a spolužákům. Pokud žák není dobře integrován do třídního kolektivu, jeho špatné sociální postavení a slabý prospěch se postupně snižuje. Žák postupně uniká ze školy například do nemoci, bývá častěji za školou, vyhýbá se školnímu prostředí.³⁵

---

³⁴ Viz HOLEČEK, V. *Psychologie v učitelské praxi*. Grada: Praha, 2014. ISBN 978-80-247-3704-1. s. 46.

³⁵ Viz MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2. vydání. Grada: Praha, 2015. ISBN 978-80-247-5309-6. s. 118.

2. 2 Nevhodný výběr oboru studia a nezájem o teoretickou výuku

Předčasný odchod ze středního vzdělání také souvisí s nesprávnou či nevhodnou volbou oboru studia. Někteří žáci ještě v deváté třídě nemají představu o tom, jakému oboru by se v dospělosti chtěli věnovat. Prevence předčasných odchodů by měla probíhat již na základních školách. Pro lepší výběr by měli žáci navštěvovat náborové akce nebo dny otevřených dveří, které jim pomohou s výběrem správného oboru. Tuto možnost volí 91 % škol.³⁶ Informace o jednotlivých oborech by měli předávat pedagogičtí pracovníci, zejména výchovní poradci nebo poradenští pracovníci z úřadu práce.

O školách a oborech by měli být seznamováni i rodiče, kteří mnohdy své děti přeceňují, nebo naopak podceňují, v některých případech do nich projektují své zájmy a volí za ně obor studia. Často se proto žáci hlásí na obory, které jim nevyhovují, nebaví je, jsou pro ně příliš obtížné a náročné, nezvládají učivo. Ideální je individuální setkání pedagogického pracovníka s rodiči a žákem. Rodiče se žákem mohou také střední školu navštívit, zúčastnit se výuky, vyjasnit si požadavky, nároky a pravidla školy.

Výchovní (kariérní) poradci by měli vyhledávat ty studenty, kteří ještě nejsou rozhodnutí pro určitý obor studia, a pomoci jim s výběrem. Někdy sami studenti vyhledávají poradce se žádostí o povzbuzení a ujištění, že si vybrali správný obor. Některým žákům s výběrem pomohou studijní praxe nebo návštěvy a exkurze do místních podniků a služeb. *„Kariérní služby mají za úkol usnadnit přechod studentů do pracovního života. Obvykle doplňují odborné vzdělání o znalosti z pracovního trhu, ukazují možnosti uplatnění po studiu, trénují dovednosti užitečné při hledání práce a důležité pro úspěch ve výběrovém řízení.“*³⁷ Mnozí učitelé připravují své studenty do pracovního života. Trénují s nimi dovednosti, které mohou být užitečné při hledání zaměstnání, například psaní životopisu, motivačního dopisu, nacvičují s nimi pracovní pohovor. Doprovázejí je na pracovní veletrhy nebo dny otevřených dveří. Poradci dále v průběhu individuální konzultace se studentem zjišťují jeho motivaci ke studiu, schopnosti, dovednosti a zájmy. V potaz berou také jejich dosavadní prospěch.

---

³⁶ Viz TRHLÍKOVÁ, J. *Prevence a intervence předčasných odchodů ze středních škol. Příručka opatření. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.* NÚV: Praha, 2015. ISBN 978-80-7481-104-3. s. 36.

³⁷ GONČAROVÁ, E. *Kariérní služby na Evropských a Amerických univerzitách.* Dům zahraniční spolupráce pro Centrum Euroguidance: Praha, 2015. ISBN 978-80-88153-07-8. s. 7.

Jednou z formou zjištění opravdového zájmu o obor by se v budoucnu mohlo stát přijímací řízení na střední školu vedené formou ústního pohovoru, o které však, vzhledem k počtu žáků, není ze stran škol zájem.

Velmi nízké nebo žádné studijní návyky mají nejčastěji studenti odborných učilišť a učilišť, kteří přichází s nedokončenou základní docházkou na základní škole anebo z jiných oborů. Jak bylo řečeno výše, potýkají se s mnoha problémy – špatnými studijními návyky, chybí jim motivace, pochází z nepodnětného rodinného prostředí, nemají rodinné zázemí apod. V některých případech nezapadají do třídního kolektivu nebo se znovu setkávají se šikanou. V prvním ročníku odchází 30,7 % žáků. Toto číslo s ročníky klesá – ve druhém je to 16,7 % a třetím 12,2 % žáků. Nejvíce jsou motivovaní přestoupit na jiný obor žáci prvního ročníku (1/3 žáků jich přestoupí na jinou školu či obor), naopak, ve třetím ročníku se nedaří přestoupit na jiný obor 86,1 % žáků.³⁸ Příčiny jsou různé. Velkou roli hraje věk – tito starší žáci nezapadají do mladšího kolektivu, snižuje se jejich motivace studovat jiný obor, nízká ochota přizpůsobit se novému prostředí, snaha zařadit se již do pracovního procesu. Časem však tito mladí lidé zjistí, že šance na vhodné povolání je nízká.

S problémy se mohou potýkat i ti žáci, kteří nesloží učňovské závěrečné zkoušky nebo maturitní zkoušku. V případě, že žák neuspěje nebo se ke zkoušce nedostaví, nebývá mu často umožněno opakovat poslední ročník. „*Nejen z hlediska efektivity vynaloženého úsilí, ale i z hlediska prognózy dalších kroků vedoucích k dovršení, získání kvalifikace lze předčasné ukončování v posledním ročníku řadit mezi nejvíce problematické.*“³⁹ Jedná se o velmi zátěžovou situaci, ve které hraje roli pomoc rodiny i školy. V době, kdy je neúspěšný student doma či v zaměstnání, ztrácí studijní návyky, nepřipravuje se na opakování zkoušky a bývá často znovu neúspěšný. Řada škol neúspěšného studenta nechce přijmout a také není moc škol, které lze studovat dálkově (většinou se žák musí již žít sám).

---

³⁸ Viz ÚLOVCOVÁ, H. et al. *Předčasné odchody mladých lidí ze středního vzdělávání. Rozsah, problémy, příčiny, možnosti prevence*. Praha: NÚOV, 2006. s. 21.

³⁹ Tamtéž, s. 25.

Nezájem o teoretickou výuku

Dříve byli řemeslníci připravováni na povolání přímo v řemeslnických dílnách. Dohled nad nimi měli mistři, často přímo v rodinách, kde se řemeslo dědilo z otce na syna. Tuto formu přípravy odstranil rozvoj odborných škol ve druhé polovině 20. století. Praktické dovednosti byly odsunuty do pozadí a forma výuky se začala orientovat na teorii.

Žáci, kteří nezvládají teoretické předměty, často opouští školu kvůli neúčasti na výuce, nebo jim bývá ukončeno studium kvůli špatným výsledkům. Teoretická výuka dostatečně nemotivuje rizikového žáka k dokončení studia, ačkoli se v některých případech jedná o šikovné a prakticky nadané jedince. Vochozka uvádí, že se u „[...] mnohých účastníků kurzů v rámci školy druhé šance ukazuje, že někteří mladí lidé, kteří opustili školu a svoje vzdělání nedokončili, tak neučinili z důvodů nedostatku odborných znalostí nebo nezájmu o daný obor, ale pro jejich nezájem o teoretické předměty, aniž by se někdo zajímal o jejich zájem o praktické činnosti a dovednosti.“⁴⁰

Do další kategorie řadím žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí, kde není dostatečný zájem o studium ze stran rodičů. Nevyhovující zázemí k mimoškolní přípravě, absence podnětů k osobnímu rozvoji, nízké vzdělání rodičů a jejich nedostatečná podpora s přípravou do školy vytváří bariéry k dokončení vzdělání. Trhlíková v této oblasti zaznamenala většinovou účast ze strany rodičů (94 %), ale zároveň zjistila, že se omezovala pouze na sledování známek a výzvy k dítěti, aby *se učilo*. Tento pasivní zájem se neopíral o kontrolu školních povinností, rodiče se neúčastnili přípravy, nepomáhali jim s učením, psaním domácích úkolů a ani nenavštěvovali třídní schůzky.⁴¹

Předčasný odchod ze školy se často dědí z generace na generaci a školní neúspěch je jenom jedním z aspektů širšího domino-efektu sociální deprivace. O tom, že tito mladí lidé mohou hledat podporu například v různých odborně zaměřených centrech, bylo řečeno výše. Kromě toho jim také pomáhají *peeri*⁴² tedy odborně informovaní vrstevníci, kteří jsou jim nápomocni při prevenci těchto patologických jevů. Působí na své spolužáky při volnočasových aktivitách i v životě a vytváří most mezi žákem a výchovným poradcem.

⁴⁰ SEDLÁKOVÁ, I., VOCHOZKA, J. *Manuál pro trenéry školy druhé šance*. Educa international, o.p.s. Škola druhé šance: Praha, 2015. ISBN 978-80-905487-3-2. s. 11.

⁴¹ Viz TRHLÍKOVÁ, J. et al. *Sociální aspekty dlouhodobé nezaměstnanosti mladých lidí s nízkou úrovní vzdělání. Šetření mladistvých, kteří jsou po ukončení základní školy evidováni jako uchazeči o zaměstnání na úřadech práce v ČR*. NÚOV: Praha, 2006, ISBN 80-85118-98-x, s. 21.

⁴² Peer – z ang. překladu „osoba stejného stavu“.

Škola druhé šance je určena mladým lidem, kteří si podobnými neúspěchy prošli. Dostává se jim tam individuální pozornosti. Mají možnost získat informace o praxích. Zaměřuje se právě na praktickou výuku.

Další možností je získání profesní kvalifikace v užší oblasti. Tato kvalifikace umožňuje lidem uznání jejich skutečných znalostí, dovedností a kompetencí bez ohledu na to, jak je získali. Profesní kvalifikací se rozumí způsobilost vykonávat určitou pracovní činnost nebo více pracovních činností, které umožňují určité profesní uplatnění. Namísto toho, jak získali zájemci kvalifikaci, je podstatné, jaké kompetence si osvojili. K tomuto účelu byla zřízena Národní soustava kvalifikací (dále NSK), jejímž řešitelem je Národní ústav pro vzdělávání a jež je spolufinancována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. NSK je registr profesních kvalifikací existujících na pracovním trhu v ČR. Prostřednictvím rekvalifikačních kurzů umožňuje získat profesní kvalifikaci, aniž by účastníci museli navštěvovat školu. Trhlíková uvádí řadu důvodů omezeného využití profesních kvalifikací pro skupinu mladých lidí bez vzdělání. Mezi nimi je například: omezená nabídka kurzů, relativně vysoká náročnost pro uchazeče pouze se základním vzděláním, časová náročnost, finanční omezení vzniklé poplatky za kurzy, nízká motivace uchazečů a jejich informovanost (je omezena často vyhledáváním na internetu). Zaměstnavatelé však profesní kvalifikace většinou sami neuznávají.⁴³

Rekvalifikace je zabezpečována úřady práce. Umožňuje fyzickým osobám získat kvalifikaci pro nové zaměstnání nebo udržení stávajícího. „*Rekvalifikací se rozumí získání nové kvalifikace a zvýšení, rozšíření nebo prohloubení kvalifikace, včetně jejího udržování nebo obnovování. Za rekvalifikaci se považuje i získání kvalifikace pro pracovní uplatnění fyzické osoby, která dosud žádnou kvalifikaci nezískala.*“⁴⁴ Trhlíková však tuto možnost, která mladým lidem bez vzdělání umožňuje získat kvalifikaci, označuje za nevyužívanou. Sami mladiství o tuto možnost nejeví zájem.

---

⁴³ Viz TRHLÍKOVÁ, J. *Prevence a intervence předčasných odchodů ze středních škol. Příručka opatření. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.* NÚV: Praha, 2015. ISBN 978-80-7481-104-3. s. 32–33.

⁴⁴ Tamtéž, s. 30.

3 Školy druhé šance v kontextu místního vzdělávacího systému

Škola druhé šance je projekt realizovaný v zemích Evropské unie. V České republice realizovala projekt společnost Educa International, o.p.s., která předložila Ministerstvu práce a sociálních věcí žádost o finanční podporu z *Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost* v rámci vyhlášené výzvy. Projekt zahájila 1. července 2012 a realizovala po dobu tří let.⁴⁵

Cílem projektu je zapojení mladých lidí bez vzdělání do pracovního procesu pomocí získaných profesních dovedností nebo jejich dílčích částí a osvojení praktických znalostí a pracovních návyků. V některých případech je cílem návrat účastníků zpět do školních lavic. V rámci projektu se pracuje v malých skupinkách, rozdělených podle jednotlivých odborností, za intenzivní a individuální pomoci trenérů.

Dalším úkolem projektu je zamezit sociálně patologickým jevům, snížit míru kriminality, drogové závislosti nebo sociálního vyloučení.

Jedním z dalších cílů je propojení potenciálních zaměstnavatelů, firem a podniků, místních úřadů práce, základních a středních škol, navázání partnerství a vytvoření funkční sítě těchto důležitých aktérů.

Škola druhé šance vychází z pěti cílů strategie Evropa 2020. Jedním z nich je snížit podíl osob, které předčasně ukončili školní docházku, na méně než 10 %. Podpora se týká především dostupností jazykových kurzů, kvalitního předškolního a školního vzdělávání, jenž má vliv na míru předčasných odchodů ze školství. Opatření se týkají dětí a mládeže z odloučených sociálních lokalit, z nevyhovujícího rodinného prostředí, romských dětí a mladých lidí bez získaného vzdělání. Důraz je kladen především na individuální a inkluzivní přístup.

Touto problematikou se zabývala Rada Evropské unie v roce 2011. Vyzvala Evropský parlament k přijetí různých opatření. 1. prosince 2011 vydal rozhodnutí, kterým Parlament žádá země EU k používání škol druhé šance: „*Usnesení vyzývá členské státy, aby našly způsoby opětovného začlenění osob, které předčasně opouštějí školu, do školního systému zavedením vhodných programů, jako jsou „školy druhé šance“, které poskytují vhodné*

---

⁴⁵ Viz VOCHOZKA, J. *Škola druhé šance. Příklady dobré praxe ze Švédska*. Educa international: Praha, 2013. ISBN 978-80-905487-1-8. s. 7.

vzdělávací prostředí a mladým lidem umožňuje znovuobjevit důvěru samy v sobě a ve své schopnosti se učit.“⁴⁶

Model škol druhé šance byl zavedený již v 80. letech minulého století. Rozšiřovat se začal v 90. letech v severských zemích a zemích západní Evropy. Byl však vymezen pouze na praktickou přípravu. Pilotního projektu se zúčastnilo 11 evropských zemí (Německo, Dánsko, Španělsko, Finsko, Francie, Řecko, Itálie, Nizozemsko, Portugalsko, Švédsko, Spojené království) v letech 1996–2000. Získal kladná hodnocení, a proto byl Evropskou komisí EU doporučen jako vhodná forma přípravy mladých lidí bez kvalifikace. V některých zemích se opíral o již zavedené funkční modely profesního vzdělávání mladých lidí bez vzdělání, v jiných se vytvářel od základů.⁴⁷

Každá organizace, která se chce na projektu podílet, musí zažádat o členství a projít akreditačním procesem. Také musí podepsat Listinu základních principů. Tato listina je založena na zásadách stanovených v Bílé knize.

Studenty, zapojující se do programu škol druhé šance, nazývám v diplomové práci *účastníky*. Jsou to především klienti dané instituce. Ty, kteří pracují s účastníky projektu, pojmenovávám *trenéry* nebo *koordinátory*.

Projekt také nese svá rizika, například dobrovolnost, kladný vztah mezi účastníky, zájem místních aktérů (firem, úřadů, škol) o zapojení se do projektu, zájem ze strany koordinátorů/aktérů a jejich výběr, zajištění financování.⁴⁸

Pokládám za důležité popsat u každého níže zmíněného státu, ve kterém škola druhé šance probíhá, tamní vzdělávací systém, protože teprve tehdy je možné pochopit projekt v místních poměrech a seznámit se s okolnostmi jeho fungování v dané zemi. Situace ve vzdělání má veliký vliv na to, kolik mladých lidí ve svém životě uspěje anebo má přes drobná škobrtnutí šanci na návrat do běžného života.

---

⁴⁶ European Parliament. *Legislative Observatory: 2011/2088(INI) - 01/12/2011 Text adopted by Parliament, single reading* [online]. 2011 [cit. 2017-08-13]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/summary.do?id=1179566&t=e&l=en>.

⁴⁷ Viz *Second Chance Schools The results of a European pilot project. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.* [online]. 2001 ISBN 92-894-1235-6. 43 s. [cit. 2017-08-13]. Dostupné z: http://www.e2oespana.org/wp-content/uploads/2016/06/Report_E2C-Schools_pilot_project.pdf.

⁴⁸ Viz ŘEHÁČKOVÁ, V., SEDLÁKOVÁ, I., VOCHOZKA, J. *Škola druhé šance. Příklady dobré praxe z České republiky.* Educa International: Praha, 2015. ISBN 978-80-905487-2-5.

Vzdělávací systém všech zemí EU je zpracován v EURYDICI, informační síti Evropské unie, systému pro výměnu informací o školských systémech a vzdělávací politice v jednotlivých členských zemích Evropské unie. Vznikla na základě akčního programu přijatého Radou Evropských společenství a ministry školství členských zemí v roce 1976. Česká republika se připojila v roce 1996.

Rozvoj klíčových kompetencí (tj. zásadní dovednosti a postoje) podporují všechny země EU, které také reagují na současné společenské potřeby: „*Zatímco některé země zavedly národní strategie na zlepšení vyučování a učení všech klíčových kompetencí, jiné země se zaměřily pouze na některé z nich.*“⁴⁹ Mezi **základní kompetence** se řadí mateřský jazyk, matematika a přírodní vědy a cizí jazyky, mezi **průřezové kompetence** jsou zařazeny předměty informační technologie, občanské a podnikatelské dovednosti. Ty bývají častěji vyučovány jako součást jiného předmětu, než samostatně.⁵⁰

Většina států EU zahajuje účast na vzdělávání povinným předškolním vzděláváním, které funguje v řadě Evropských zemí již léta, a výsledky jsou znatelné. Děti ze sociálně znevýhodněného prostředí získají před zahájením školní docházky adekvátní předškolní přípravu. Kvalifikované a pravidelné vzdělávání od raného věku má velký potenciál eliminovat některé hendikepy, které si mladí lidé přinášejí z rodiny, a zvýšit vzdělávací šance této mládeže. Cílem povinného předškolního vzdělávání je všestranný rozvoj osobnosti dítěte v předškolním věku. Dítě si osvojí základní pravidla chování, životních hodnot a mezilidských vztahů. Přispívá ke zdravému citovému, rozumovému a tělesnému vývoji dítěte.

Každá země EU nese zodpovědnost za systém vzdělávání a odborné přípravy sama. Ve strategii Education and Training 2020 si EU definovala cíl zapojit 95 % dětí ve věku od 4 let do začátku povinné školní docházky.

V zemích EU panuje velká rozmanitost systémů výchovy a vzdělávání. Většinou vstupují děti do školského systému ve věku 3 nebo 4 let, ve Francii ve věku 2 let. Průběh školní docházky je zpravidla stejný pro všechny děti. Primární vzdělávání je ve většině zemí EU

---

⁴⁹ Viz *Rozvoj klíčových dovedností ve školách v Evropě. Výzvy a příležitosti pro politiku. Eurydice*. [online] [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0fe17a38-e72e-44e7-8f68-231a5e9f0e18/language-cs>. s. 2.

⁵⁰ Tamtéž, s. 3.

samostatnou úroveň vzdělávání. V Dánsku, Portugalsku, Finsku a Švédsku probíhá v jednotné struktuře primární vzdělávání, které není odděleno od nižšího sekundárního vzdělávání.⁵¹

Účast na nižším sekundárním vzdělání (v ČR druhý stupeň ZŠ) je od 14 do 16 let. Před volbu směru studia jsou postaveni žáci Německa a Rakouska v 10 letech, v Lucembursku ve 12 letech. V některých zemích končí nižší sekundární vzdělávání o rok (Německo, Rakousko) či dva (Belgie, Spojené království – kromě Skotska) dříve než povinná školní docházka. V ostatních zemích se kryje s povinnou školní docházkou.⁵²

Ve většině členských států EU je nižší odděleno od vyššího sekundárního vzdělávání a žáci musí při přechodu na vyšší úroveň přejít na jinou instituci, v některých zemích jsou obě úrovně poskytovány na téže škole. Sekundární vzdělávání se v zemích EU liší. Obvykle zahrnuje dva nebo tři stupně různé délky. Žáci na této úrovni se řídí ve většině zemí jednotným kurikulem, některé země mají různé typy studia.

Na vyšší sekundární úrovni probíhá diferencované studium, které lze rozdělit do dvou hlavních kategorií: všeobecné vzdělávání (je určeno pro studenty, kteří chtějí pokračovat ve studiu na vysoké škole) a odborné vzdělávání (poskytuje kvalifikaci či připravuje rovněž na vysokou školu).⁵³

---

⁵¹ Viz *Early Childhood Education and Care* [online]. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Early_Childhood_Education_and_Care.

⁵² Viz *EURYDICE. Klíčové údaje o školství v Evropské unii*. Ústav pro informace ve vzdělávání: Praha, 1998.

⁵³ Tamtéž.

3.1 Vzdělávací systém Francie

Největší část území Francie se nachází v západní Evropě. Další území se nachází v tzv. Zamořské Francii (oblast Karibiku, Severní a Jižní Amerika, Indický oceán, Oceánie). Evropská část zaujímá plochu 543 965 km². Francie se skládá z 18 regionů. Ty jsou dále děleny do 101 departementů. Velké množství imigrantů přicházejících po celé dvacáté století způsobilo, že Francie patří mezi etnicky nejrozmanitější zemi v Evropské unii. Francouzská republika má 66,3 milionu obyvatel. V této zemi ročně odchází 100–150 tisíc mladých lidí ze škol bez získané kvalifikace.

Povinná školní docházka je ve Francii od 6 do 16 let. Francie má poměrně dlouhou tradici v předškolním vzdělávání, kterého se zúčastňuje většina předškoláků od 3 do 6 let. Děti ve věku šesti let nastupují do écoles élémentaires (první stupeň ZŠ). V desíti letech přestupují na collège (nižší sekundární vzdělávání – druhý stupeň ZŠ nebo nižší gymnázium). Poté mohou pokračovat v lyceích (vyšší sekundární vzdělávání), která jsou ukončena francouzskou státní maturitní zkouškou anebo výučním listem. Vzdělávání je řízeno Ministerstvem pro národní vzdělávání, vysokoškolské vzdělávání a výzkum, které připravuje učební osnovy na všech úrovních. Oficiálním vzdělávacím jazykem je francouzština.⁵⁴

Studium na střední škole trvá tři roky a závěrečné zkoušky studenti konají v 18 letech. Podle zvoleného typu lycea si mohou studenti vybrat lycée général (gymnázium), lycée technologique (střední odborné školy – úplné střední odborné vzdělání s maturitou) a lycée professionnel (střední odborné učiliště – úplné střední odborné vzdělání s vyučením i maturitou). Po absolvování lyceí žáci získávají Certificat d'aptitude professionnelle (CAP - Professional aptitude certificate).⁵⁵

---

⁵⁴ Viz *France.: Overview* [online]. 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/France:Overview>.

⁵⁵ Tamtéž.

3.1.1 Projekt S2C ve Francii

Na rozdíl od ostatních států EU, kde je škola druhé šance spíše okrajovou záležitostí, ve Francii se setkáváme s velice vyvinutým systémem a mnohaletými zkušenostmi. První škola (*les Écoles de la 2e Chance*) byla založena v Marseille roce 1997. Měla připravit mladé lidi ke vstupu na trh práce, naučit je chápat svět a jeho mechanismy. Následovala škola v Mulhouse v roce 2000, Champagne-Ardenne a Seine-Saint-Denis v roce 2002. Protože se přidávaly další školy a celkový počet narůstal, jejich předseda Édith Cresson vydal v roce 2004 Chartu základních principů a vytvořil síť škol ve Francii. V roce 2006 vyšel v platnost nový zákon a vyhláška týkající se škol druhé šance (článek L 214, 14 Školského zákona 2007-297 ze dne 5. března 2007 a jeho prováděcí vyhlášky 2007-1756 ze dne 13. prosince 2007).⁵⁶ Každá nově zařazená škola musí nyní podepsat Listinu základních principů, která shrnuje přístupy a metody škol.⁵⁷

Základním principem je rozvíjení osmi klíčových dovedností: komunikace v mateřském a v cizím jazyce, kulturní a matematické dovednosti, základní vědomosti v oblasti vědy a techniky, digitální kultura, metody učení, rozvíjení mezilidských vztahů, multikulturní a sociální dovednosti, obchodní dovednosti. To lze pouze na základě těchto předpokladů: a) osobnostního rozvoje (motivace, celoživotní učení), b) aktivního občanství a angažovanosti ve společnosti, snahou se začlenit, c) zaměstnavatelnosti. Cílem Školy druhé šance je také řešení sociálního vyloučení a podpora investic lidských zdrojů.⁵⁸

Hlavní příčinou nezaměstnanosti ve Francii je nízká kvalifikace mladých lidí a nedostatek pracovních míst. I z tohoto důvodu byl systém škol v zemi tak rychle rozšířen a je stále používán. Nyní síť zahrnuje 15 členů a 35 pracovišť.

---

⁵⁶ Viz Art. L 214-14 du Code de l'éducation [online]. 2007 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://reseau-e2c.com/wp-content/uploads/2017/04/Textes-de-lois-1.pdf>.

⁵⁷ Viz *Réseau des Écoles de la 2e Chance en France: Étude pour l'Essaimage du Dispositif* [online]. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://reseau-e2c.com/wp-content/uploads/2017/04/0801-Etude-essaimage-def.pdf>.

⁵⁸ Tamtéž.

3.1.2 Princip projektu

Škola druhé šance je určena všem mladým lidem mezi 18 a 25 lety, dívkám i chlapcům, kteří opustili školu bez získané kvalifikace. Kritériem přijetí na školu druhé šance je motivace, chuť se zapojit do komunity a stát se dynamickou součástí kolektivu. K tomu však patří samozřejmě přijetí a respektování školních pravidel a povinností a respekt k dalším lidem. Každý účastník se stane součástí komunity a získá autoritu.⁵⁹

Vzhledem k vysoké nezaměstnanosti a malému počtu pracovních míst ve Francii je hlavní myšlenkou projektu vést lidi k samostatnému podnikání. Pokud budou lidé pracovat ve svých firmách, zaujmou tím své místo ve společnosti, zároveň získají smysl života. Podnikání se příznivě odrazí na místním trhu. Zlepší se pracovní podmínky, zvýší se zaměstnanost, podpoří se tím tradiční řemesla. Lidé začnou více participovat ve společnosti, stanou se z nich profesionálové, kteří svou účastí začnou přispívat k místní kultuře.

93 % účastníků nemá středoškolské vzdělání, 59 % neovládá žádné odborné znalosti, 55 % žije v sociálně znevýhodněných podmínkách, 25 % je více než 1 rok nezaměstnaných, 12 % nemá francouzskou národnost, 3 % tvoří přistěhovalci a 2 % zdravotně hendikepovaní.⁶⁰

Doba účasti není omezená, naopak je přizpůsobena každému účastníkovi individuálně. Někomu trvá k nalezení vlastní cesty 6 měsíců, jinému 2 roky. Průměrná délka je však 1 rok. Podstatná je motivace a trpělivost. 11 % lidí odchází v prvních týdnech, aniž by měla stanovený individuální plán, 7 % lidí je špatně kontrolovatelných (lidé opouštějící věznici, matky na mateřské, migranti, osoby nemocné a hendikepované). Úspěch je však vysoký – má 63 % úspěšnost: z nich 16 % se zakončeným úspěšným výcvikem a z toho 33 % do zaměstnání.⁶¹

---

⁵⁹ Viz *Réseau des Écoles de la 2e Chance en France: Étude pour l'Essaimage du Dispositif* [online]. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://reseau-e2c.com/wp-content/uploads/2017/04/0801-Etude-essaimage-def.pdf>. s. 12.

⁶⁰ Tamtéž, s. 21.

⁶¹ Tamtéž, s. 21.

3.1.3 Projekt S2C ve Francii

Projekt stojí na třech základních pilířích: 1. inovativnost, 2. individualita, 3. podpora sociálních dovedností. Používá nejnovější postupy. Jednotlivé školy si mezi sebou předávají informace a zkušenosti, přesto je zachována suverenita každé instituce.⁶²

Postup přijímání účastníků je klíčovým momentem. Na prvním setkání se vytváří záznam o stážistovi a zapisuje se jeho motivace. Zároveň jsou definovány i problémy, které by mohly nastat a studenta zbrzdit. Účastník obdrží veškeré informace o projektu i to, co se od něho bude v průběhu očekávat. Smlouva se uzavírá na 3 až 7 týdnů, kdy probíhá *zkušební doba* a kdy účastník zjistí, zda program odpovídá jeho očekávání. Podpisem smlouvy student stvrzuje, že bude dodržovat pravidla školy, a škola se zavazuje, že v průběhu vzdělávání použije všechny metody, aby se dosáhlo co nejlepších výsledků.

Každý student má svého koordinátora. Pracuje se v menších skupinách, na jednoho koordinátora vychází cca 12 až 15 studentů. Každý týden se skupina setkává a probíhá hodnocení. Jak na praxích, tak ve škole je podporována individualita každého účastníka – jeho tempo i schopnosti.

V rámci školy druhé šance stráví každý student nejméně polovinu svého studijního času na exkurzích a praxích, které jsou pečlivě vybírány, a zbylý čas ve vzdělávacím středisku. Délka jedné pracovní exkurze je jeden až čtyři týdny. Mistři, kteří mají studenty na starosti, sledují jejich přístup k práci (iniciativu, organizaci práce, zodpovědnost), kvalitu odvedené práce (plnění termínů, kritéria kvality), komunikaci a začlenění účastníka do týmu (respekt k hierarchii, týmová práce, jejich schopnost interakce) a vše zaznamenávají do archu. Čeho se nepodaří v průběhu kurzu dosáhnout, se stává novým cílem. V průběhu celého projektu vytváří studenti své portfolio, kam vykazují získané dovednosti. Mohou ho používat i po dokončení školy druhé šance, například při hledání zaměstnání. Zaměření kurzu není předem dané. Studenti musí absolvovat praxe všech zaměření a oborů, aby se seznámili se všemi povoláními.

---

⁶² Viz Réseau des Écoles de la 2e Chance en France: *Étude pour l'Essaimage du Dispositif* [online]. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://reseau-e2c.com/wp-content/uploads/2017/04/0801-Etude-essaimage-def.pdf>. s. 22.

Druhou polovinu stráví ve vzdělávacím středisku, kde spolu s koordinátorem procvičují sociální dovednosti (komunikaci, režimovou terapii) a mají možnost využít služeb psychologa. Procvičují především francouzský jazyk, matematiku, práci s počítačem a informačními technologiemi.

Za úspěšné absolvování školy druhé šance získává účastník speciální certifikát. Ten je odměnou nejen za to, že došel na konec své „cesty“, ale také, že se rozhodl využít druhé šance. Tento certifikát je v celé zemi stejný a má u zaměstnavatelů i vzdělávacích institucí svou váhu. Na něm je uveden celkový počet hodin absolvovaných ve škole a v podnicích, kam dochází. Obsahuje souhrn získaných odborných a sociálních dovedností.⁶³

---

⁶³ Viz *Réseau des Écoles de la 2e Chance en France: Étude pour l'Essaimage du Dispositif* [online]. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://reseau-e2c.com/wp-content/uploads/2017/04/0801-Etude-essaimage-def.pdf>. s. 22.

3.1.4 Réunion

Réunion je zámořský region ležící v Indickém oceánu. Je nejvzdálenějším z regionů celé Evropské unie. Je zahrnut mezi kolonie zámořské Francie. Hlavní město je Saint-Denis, dalšími městy jsou Saint-Pierre, Saint-André a Saint-Paul. Národnostní složení tvoří Francouzi – obyvatelstvo je složeno z potomků afrických otroků a francouzských osadníků. Úředním jazykem je francouzština, ale na ostrově se používá při vzájemném styku réunionština (kreolizovaná francouzština). Počet obyvatel tohoto regionu je 851 tisíc.

Ve čtyřech výše zmíněných městech v regionu Réunion se nachází škola druhé šance. Absolvují ho účastníci mezi 18 až 25 let, kteří nemají žádný diplom a opustili školu před více než rokem. Průměrná délka odborné přípravy je 5 měsíců. Jedním ze základních kritérií přijetí je motivace účastníka, neboť pro mnohé je škola novým začátkem. Tyto školy zde byly založeny v roce 2010. Cílem je sociální a profesní začlenění účastníků školy. Školy podávají podporu lidem proto, aby převzali zodpovědnost za svůj život, začali pracovat nebo podnikat. Každá skupina je tvořena z maximálně 15 osob, každý postupuje svým vlastním individuálním tempem.⁶⁴

Škola se pyšní 50 % úspěšností (2015). Od roku 2010 prošlo kurzem 2 000 osob. Kurz zde trvá 5 – 12 měsíců a zahrnuje posouzení dovedností účastníků, stabilizování stávajících znalostí (francouzština, matematika, výpočetní technika), studenti v sobě probudí technické dovednosti, ověří své znalosti. Jednou z priorit je otevřenost vůči podnikání v oboru, který studenty nejvíce osloví. Studenti jsou podporováni i ve sportovních, kulturních a uměleckých aktivitách. Školy mají smlouvy s více než 2 400 společnostmi.⁶⁵

Studenti jsou do programu vybíráni úřady práce nebo partnerskými institucemi. Na začátku se zúčastní tréninkové stáže ve firmě, kde jsou ohodnoceni školitelem. Pokud uspějí, spolupráce pokračuje. Absolvují stáž ve třech firmách, ve kterých jsou za svou práci placeni. Zde tráví 50 % svého času, 50 % času ve vzdělávací instituci. Po úspěšném absolvování získávají účastníci certifikát, v případě úspěšné praxe i podpis pracovní smlouvy se zaměstnavatelem.⁶⁶

---

⁶⁴ Viz *E2creunion: L'École de la Deuxième Chance de La Réunion accompagne la jeunesse* [online]. 2017 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <http://www.e2creunion.re/ecole-de-la-deuxieme-chance-de-la-reunion/>.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

3.2 Vzdělávací systém Dánska

Dánsko spolu s Grónskem a Faerskými ostrovy tvoří státní celek Dánské království. Leží v severní Evropě na Jutském poloostrově a 443 ostrovech a je nejmenší ze severských zemí. Formální výkonnou moc má královna. Skutečně však připadá ministerskému předsedovi a ministrům, tvořící vládu. Ti jsou odpovědní parlamentu. Počet obyvatel je zhruba 5,8 milionu. Dánové tvoří 89,8 % obyvatelstva, na jihu Jutského poloostrova žije německá menšina (asi 20 tis. osob), 10,7 % tvoří imigranti a jejich potomci, z nichž 54 % pochází z Evropy (vč. Turecka a zemí bývalé Jugoslávie), 33 % z Asie (Irák, Pákistán, Írán, Libanon) a 9 % z Afriky (Somálsko, Maroko). Dánsko se pyšní celosvětově nejsilnější a nejefektivnější ekonomikou. Míra nezaměstnanosti činila v roce 2005 pět až šest procent, toto číslo stále klesá, proto se Dánsko, co se úrovně nezaměstnanosti týká, řadí mezi jednu z nejnižších v zemích EU i OECD.⁶⁷

Vzdělávání je v Dánsku velice důležitou záležitostí a dánský vzdělávací systém nabízí studentům vysokou kvalitu a široké možnosti. V úvodu je nutné zmínit, že vzdělávací systém následuje poselství Jana Ámose Komenského „Škola hrou“ a nese určitá specifika, o kterých budeme hovořit níže.

Vzdělávání je započato povinnou předškolní docházkou. PhDr. Kateřina Smolíková považuje předškolní vzdělávání za „[...] významný začátek procesu celoživotního učení a vzdělávání, a tím i za jeden z důležitých předpokladů pozdějšího pracovního a životního uplatnění.“⁶⁸ Ve většině států EU se stále řeší, od kolika let stanovit hranici pro předškolní vzdělávání. Průměrný věk dítěte, které nastupuje do povinného předškolního vzdělávání v Dánsku, je šest let. Povinná školní docházka v Dánsku začíná dětem v sedmi a končí mezi šestnácti a sedmnácti lety. Stejně jako u nás je základní vzdělávání v Dánsku devítileté.⁶⁹ Po ukončení deváté třídy může žák studovat dobrovolnou desátou třídu. Tento ročník je určen těm, kteří váhají s výběrem střední školy. Správa místních obecních a městských úřadů zodpovídá za předškolní zařízení, základní a nižší sekundární školy. Správě provincií podléhá většina vyšších sekundárních škol.

---

⁶⁷ Viz Ministerstvo zahraničních věcí ČR: *Dánsko. Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. [cit. 2017-08-13]. Dostupné z: <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1440>.

⁶⁸ Viz SMOLÍKOVÁ, K. *Povinné předškolní vzdělávání v zemích EU* [online]. [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: clanky.rvp.cz.

⁶⁹ Tamtéž.

Dánský známkovací systém je sedmistupňový, známkuje se od A do F a do praxe byl tento systém uveden v roce 2007. V Dánsku si rodiče mohou pro své děti zvolit státní, mezinárodní, soukromou základní školu, nebo mohou své děti vyučovat sami doma. V devadesátých letech 20. století způsobil nástup populačně slabších ročníků nižší počty žáků ve třídách, což vytvořilo lepší podmínky pro vyučování.⁷⁰

Středoškolské vzdělání v Dánsku je dvou nebo tříleté. Studenti si zvolí buď z vyššího středního vzdělání (kam se řadí gymnázia (STX), obchodní školy (HHX) – odborně orientované, podmíněně absolvováním 9. třídy, a technické školy (HTX), které jsou tříleté. Přípravné školy (HF) jsou 29-ti měsíční a 35-ti měsíční. Mohou se rozhodnout mezi odborně orientovaným vzděláváním a výcvikem (VET), základním sociálním a zdravotním tréninkem (SOSU6) nebo zemědělským, námořním a jiným podobným vzděláváním, které však (s výjimkou VET) není zakončené zkouškou kvalifikující k přijetí na vysokou školu. Proto je možné řadit vzdělávací programy odborně orientované a výcvik mezi vzdělávání dospělých. Dvouleté obory jsou, co se výběru týká, variabilnější, určené pro zájemce s nižším základním odborným vzděláním.

V devadesátých letech došlo k řadě změn, například přijetí dvou zákonů týkajících se odborného vzdělávání vyššího sekundárního stupně. První zákon, který vstoupil v platnost v roce 1991 se týká přípravy učňů a reformy základní odborné přípravy. Zákon zjednodušil odbornou přípravu a praktický výcvik mládeže v odborných dovednostech. Zároveň nabídl stálý odborný růst a vlastní osobnostní rozvoj. Druhý zákon podpořil větší ekonomickou nezávislost škol. Změny se týkaly například podmínek pro organizování praktického výcviku: „*Školy a učiliště mohou samy uzavírat dohody se zaměstnavateli a jednotlivými firmami na realizování praktického výcviku.*“⁷¹ Délka trvání technických škol se ustanovila na 4 roky (z toho 80 týdnů se musí studenti zúčastnit školního vyučování) a obchodních odborných škol na 3 roky (s 46 týdny ve škole). Žáci, kteří před vstupem na odbornou školu získali praktické dovednosti v podnicích, mají zkrácenou dobu školní praxe z 60 na 24 týdnů.⁷²

Vzdělávací nabídka v Dánsku je velice široká a snadno dostupná všem zájemcům. Vznikla v souvislosti s momentálními potřebami. Výhodou je její otevřenost a dostupnost.

---

⁷⁰ Viz RÝDL, K. *Pohledy na dánské školství aneb putování pedagogickým rájem*. Praha, 1993. s. 115-116.

⁷¹ Tamtéž, s. 123.

⁷² Tamtéž, s. 124.

Odborně orientované vzdělání a výcvik se vyznačuje zapojením účastníků: Tento systém zajišťuje lepší budoucí pracovní uplatnění a méně frustrující přechod mezi vzděláváním a trhem práce. Pomáhá také lepšímu začlenění imigrantů, neboť jejich odborné vzdělání představuje důležitý prvek integrace.

Je také vysoce flexibilní – studium lze kdykoli přerušit a zase se do něho vrátit. Žáci mají pro studium a další odborné vzdělávání vysokou motivaci, neboť vyšší kvalifikace zvyšuje možnost lepšího uplatnění na trhu práce. Studium je propojeno s odborným výcvikem přímo v tamních podnicích. Toto propojení nabízí firmám možnost participovat na vzdělávání a spolupodílet se na jeho progresi. Odborně orientovaného vzdělání a výcviku se účastní ročně 30 % mladých lidí, z nichž 27,1 % studium dokončí.

Vzdělávací programy odborně orientované a výcviky jsou určeny lidem od 16 let. Podle statistiky v roce 2002 byl průměrný věk účastníků základního kurzu 20 let, u hlavního kurzu 25 let. V roce 2002 se tohoto vzdělávání zúčastnilo 92 % rodilých Dánů a 8 % imigrantů a dalších etnických minorit. Zdá se, že tento trend se bude u imigrantů, kteří si, zejména v současné době, Dánsko volí často za svou cílovou destinaci, zvyšovat.⁷³

Hlavní charakteristikou tohoto typu vzdělání je aktivní účast všech participujících subjektů, tj. sociální partnerství, díky němuž splňuje všechny požadavky trhu práce.

Pro počáteční odborné vzdělání byla založena *Poradní rada pro počáteční odborné vzdělávání a školení* (Rådet for de grundlæggende erhvervsrettede uddannelser - REU). REU se zaměřuje na obecné národní otázky týkající se odborného vzdělávání a přípravy v Dánsku. Skládá se z 20 členů, tzv. sociálních partnerů, kteří jsou zástupci škol, učitelé atd. Předsedu rady jmenuje ministr školství. Cílem REU je podávat informace ministerstvu školství a řešit záležitosti týkající se odborného vzdělávání a přípravy. Činností rady je i navrhování nových a správa či přerušování stávajících kvalifikací.

Zaměstnavatelé a zaměstnanci jsou zastoupeni také v obchodních výborech. Každý výbor odpovídá za jednu nebo více kvalifikací v oblasti odborného vzdělávání a přípravy. V roce 2005 jich bylo v Dánsku 58. Cílem výborů je přiblížit se požadavkům Evropské unie. Výbory jsou zodpovědné za rozvoj a monitoring trhu práce. Mají zajistit, aby vzdělání odpovídalo požadavkům trhu práce na místní i národní úrovni.

---

⁷³ Viz *The Danish Vocational Education and Training In Denmark, there is great political focus on VET as a System.: Report compiled for the Danish Ministry of Education by Pia Cort.* [online]. Dánsko. 2005 [cit. 2017-06-18]. ISBN 87-603-2524-0. Dostupné z: pub.uvm.dk/2005/VET.

Místní výcvikové výbory mají za úkol pomáhat místním odborným školám při plánování jejich programů, poskytují poradenství, snaží se provázat školy a podniky.

Každému studentovi je přidělený supervizor – koordinátor. Před vstupem do programu má každý student za úkol s koordinátorem vypracovaný svůj osobní *vzdělávací plán*, jehož výstupem je získání kvalifikace. Koordinátor je zodpovědný za vedení studenta, sleduje plnění stanovených cílů.

Cílem celého dánského vzdělávání je decentralizace. Student se stává zodpovědným za své vzdělání, své úkoly si plní samostatně, díky vytyčeným cílům se cítí sebevědoměji a jistěji. Koordinátor potom jenom dohlíží na plnění zadaných cílů.⁷⁴

---

⁷⁴ Viz *The Danish Vocational Education and Training In Denmark, there is great political focus on VET as a System.: Report compiled for the Danish Ministry of Education by Pia Cort.* [online]. Dánsko. 2005 [cit. 2017-06-18]. ISBN 87-603-2524-0. Dostupné z: pub.uvm.dk/2005/VET.

3.2.1 Copenhagen Basic Vacation Training School

Kodaňská škola Copenhagen Basic Vacation Training School zahájila projekt škola druhé šance díky podpoře Evropského sociálního fondu (ESF) ve formě dvouletého kurzu, který je organizován individuálně. Je určený pro mladé lidi ve věku 16 až 30 let. Do školy se hlásí ti, kteří ještě nejsou připraveni na další běžné vzdělávání, a to kvůli osobním anebo sociálním problémům. Ve škole funguje EGU koordinátor, který se studentem spolupracuje na individuálním plánu a jenž zahrnuje stáže v různých společnostech a kurzy v běžných školách. Koordinátor funguje jako prostředník mezi studentem a třetí stranou. Zároveň má za úkol sledovat svého studenta a zaznamenávat jeho posuny. Student nalézá u koordinátora podporu po celou dobu kurzu.

Cílem je, aby se mladí lidé, kteří program absolvují, mohli vrátit do běžného vzdělávání anebo nastoupit do zaměstnání. Studenti získávají tzv. učňovské mzdy, které jim platí buď obec, nebo zaměstnavatel.⁷⁵

Škola jako jediná má ze zákona povinnost vést program pro mladé lidi bez vzdělání ve věku od 18 až 24 let. S uživateli pracují individuálně i ve skupinách. Trenéři se snaží o rozvoj osobních a sociálních dovedností klientů. Mladým lidem ve věku 15 až 17 let, kteří neplní zákonnou povinnost školní docházky, poskytuje škola poradenskou činnost. Škola také nabízí 10. třídu, kterou absolvují žáci, kteří ukončili devátý ročník. Jsou to ti, kteří ještě nejsou rozhodnutí, jaký obor chtějí studovat. Všichni studenti se musí řídit svým individuálním plánem, který s nimi koordinátor vytvoří v 9. nebo 10. třídě. Tento plán obsahuje osobní údaje, absolvované předměty, úroveň odborné přípravy, poznámky koordinátorů, účastníků i jejich rodičů.⁷⁶

---

⁷⁵ Viz CHRISTENSEN, J., e-mailová komunikace, 14. 6. 2016.

⁷⁶ Viz UU Copenhagen [online]. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <http://www.uu.kk.dk>.

3.2.2 City of Copenhagen⁷⁷

Do programu v institutu City of Copenhagen jsou přijímáni mladí lidé ve věku 13 až 18 (21) let. Škola probíhá v odpoledních hodinách a večer. Účastníci se mohou svobodně rozhodnout pro aktivity, které jsou jim blízké a které budou v průběhu celého kurzu vykonávat. Tito mladí lidé jsou vybíráni již na základních školách. Mohou si vybrat jeden ze dvou typů vzdělávání: Všeobecné volnočasové nebo tzv. *Program na plný úvazek*, kam je řazen projekt škola druhé šance.

Všeobecné volnočasové vzdělávání probíhá v odpoledních hodinách a večer. Mezi předměty, které si studenti vybírají, patří tzv. akademické předměty (jazyk, věda) – ty tvoří polovinu všech předmětů; kreativní předměty (drama, tanec, umění) tvoří ¼ předmětů; volnočasové předměty (sport, koloběžky a další společenské předměty) tvoří ¼ předmětů. Účastníci si je volí na podzim, a to celkem zhruba z 500 různých kurzů.

Škola umožňuje navštěvovat *Program na plný úvazek*, kterým může být buďto 10. ročník na základní škole nebo škola druhé šance. Kodaňská škola City of Copenhagen nabízí dokonce 4 desáté třídy v různých částech města.

Škola druhé šance je určena pro mladé lidi ve věku 14 až 21 let. Mnoho z těchto lidí jsou zde kvůli nízkému sebevědomí a nedostatku sociálních i studijních dovedností. Školu potřebují k tomu, aby se mohli vrátit a pokračovat ve svém vzdělávání nebo nastoupit do zaměstnání. Kodaňská škola druhé šance má 5 různých úrovní rozdělených podle cílových skupin a obsahu vzdělávání.

První tři typy se nazývají „Youth School Hindegade“ (UiH), „Daycourse“ a „City high School“. Jsou určeny pro ty, kteří neukončili školu, protože nezvládli zkoušky, byli vyhozeni a z dalších důvodů, kvůli kterým nebyli schopni ve vzdělávání pokračovat. Tyto tři kurzy nabízí opakování základních znalostí na úrovni 9. a 10. třídy. Lektoři se také zaměřují na sociální a osobní dovednosti studentů. UiH se také zaměřuje na mladé imigranty a snaží se o to, aby získali základní povědomí o životě v Dánsku.

---

⁷⁷ Viz BOJKO, Birgitte Arentoft, e-mailová komunikace, 1. 6. 2016.

Druhým typem je tzv. „8.+9. stupeň“, který má být alternativou k běžnému základnímu vzdělávání, je určen pro mladé lidi, kteří se vyhýbají učení na konci základní školy, nemají uzavřenou kvalifikaci nebo mají riziko, že se zapojí do trestní činnosti. Škola tedy nabízí doplnění znalostí z těchto dvou tříd a také se zaměřuje na rozvoj v oblasti sociálních a osobních kompetencí.

„New Pathways“ je typem školy druhé šance, který je založen na pokynech. Mladí lidé jsou postupně *převychováni* a získávají nové návyky. Tento typ je založen na individuálních potřebách každého jedince. Pracuje se s rozřazovacím testem, účastník je také zařazen do překlenovacího kurzu v odborném vzdělávání, navštěvuje další typy škol.

3.3 Vzdělávací systém Rumunska

Rumunsko je stát ležící z velké části na Balkánském poloostrově. Země je rozdělena do čtyřiceti žup (vyšší územně správních celků). Hlavní město je Bukurešť. Rumunsko má 67 vekých měst, 195 měst a 2 686 vesnic. Rozloha Rumunska je 238 391 km², v zemi žije 22,2 milionu obyvatel. 89,5 % tvoří Rumuni, 6,6 % Maďaři, nejméně 2,5 % Romové (po Španělsku zde tvoří druhou největší komunitu na světě). Je jednou z nejchudších a nejméně vyvinutých zemí v Evropské unii.

Legislativní základ systému vzdělávání v Rumunsku tvoří rumunská ústava přijatá v roce 1991 a školský zákon 84/1995. V letech 1994 až 1999 došlo k reformě školského systému. Cílem bylo zmodernizovat primární a sekundární vzdělávání a zlepšit jeho kvalitu, reformovat systém financování školství a finanční správy ve školství. Stejně jako v Dánsku se vývoj soustřeďuje na decentralizaci vzdělávacího systému. Primární a sekundární vzdělávání řídí župy. Instrukce předuniverzitního vzdělávání jsou řízeny svými řediteli, kterým je nápomocna pedagogická rada a správní rada. Každý rumunský občan musí ze zákona absolvovat vzdělávání po dobu osmi let po předškolní výchově, poslední rok studia je také povinný.

Vzdělávací systém je rozdělen do 11 stupňů. Jedenáctým je předškolní výchova. Jejím cílem je socializace dětí a jejich duševní, citový, poznávací a rozumový rozvoj. Zúčastní se jí děti mezi 3–6 (7) lety. Tento typ výchovy probíhá v mateřských školách, které jsou zřizovány župní školní inspekcí. Předškolní vzdělávání není v Rumunsku povinné a rodiče mohou volit mezi státními nebo soukromými zařízeními (nad kterými ale také dohlíží župní školní inspekce).

Desátým a devátým stupněm je myšlena „základní škola“, která je povinná a je určena pro děti od 6 do 11 let. První třída, nazvaná „přípravný ročník“, má děti připravit na školní docházku. Školní rok začíná v polovině září a končí v polovině června. Je rozdělen do dvou semestrů. Primární vzdělávání zahrnuje 1. až 4. ročník a je vyučováno buď v rumunštině, nebo v jazyce jedné z národnostních menšin. Cílem primárního vzdělávání je naučit se rumunský jazyk jako prostředek komunikace, počítat, poznávat životní prostředí, získat základní znalosti na vědeckém základě apod. Žáci dostávají čtyři druhy známek: FB (velmi dobrý), B (dobrý), S (dostatečný), I/N (nedostatečný). Příprava učitelů primárních škol probíhá na univerzitních kolejích, studium trvá dva roky.

Osmým stupněm je povinné nižší sekundární vzdělávání – tzv. gymnázium, které je určené pro děti od 11 do 15 let. Děti jsou zde hodnoceny stupnicí od 1 do 10, kde 1 je nejhorší a 10 nejlepší. Do dalšího ročníku postupují, pokud mají známku 5 a vyšší. Žáci se zde specializují v různých oborech. Do předmětů jsou zařazováni podle výsledků. Na konci vzdělávání absolují žáci test/zkoušku (examen de capacitate), po jehož úspěšném složení mohou pokračovat na střední škole, která trvá do 19 let. Závěrečná zkouška opravňuje studovat vyšší sekundární školu.

Učitelé povinného nižšího stupně studují specializovanou krátkou nebo dlouhou formu vysokoškolského studia. Na sekundárních školách učí také inženýři a instruktoři. Rámcový učební plán obsahuje jazyk, matematiku, přírodní vědy, umění, tělesnou výchovu, technologii, volbu povolání atd.

Následuje středoškolské studium – v Rumunsku tzv. Postobligatorní vyšší sekundární vzdělávání. Toto vzdělání poskytují lincea (pátý stupeň, všeobecně vzdělávací nebo se zaměřením), profesní školy (šestý stupeň) a učňovské školy (sedmý stupeň). První dva roky na střední škole jsou povinné, další dva jsou dobrovolné. Po složení maturitní zkoušky, tzv. Baccalaureate, mohou žáci pokračovat ve studiu na vysoké škole. Denní lycea jsou čtyřletá. Dálková a večerní jsou pětiletá. Způsob hodnocení je stejný jako v sekundárním vzdělávání, hodnotí se od 1 do 10. Profesní školy jsou dvou až čtyřleté, v závislosti na oboru. Studium je opět denní nebo večerní. Studium na učňovských školách je jeden až tříleté, v závislosti na zvolené profesi. Studenti si mohou zvolit široké spektrum oborů: důlní a naftařský průmysl, stavebnictví, doprava, potravinářství, lesnictví atd. V některých školách je poslední ročník věnován praktickému výcviku. Škola je ukončena závěrečnou zkouškou a vysvědčením.

Následuje postsekundární vzdělání (třetí stupeň), který je formou odborné přípravy pro ty, kteří dokončili studium na lyceu. Univerzitní koleje (druhý stupeň) organizují krátké vysokoškolské studium a nabízí dvou nebo tříleté programy. Univerzity, akademie a konzervatoře nabízí dlouhé vysokoškolské studium, které je čtyř až šestileté.⁷⁸

---

⁷⁸ Viz Ústav pro informace ve vzdělávání. *Vzdělávací systém Rumunska, EURYDICE 1997*. Nakladatelství Tauris 1999, ISBN 80-211-0344-2, s. 2–44.

3.3.1 Școala Gimnazială Nr. 5 Piatra-Neamț⁷⁹

Vzdělávací institut Școala Gimnazială Nr. 5 Piatra-Neamț byl založen v roce 1974. Patří mezi největší veřejné školy v rumunském kraji zvaném Neamț. Ten je díky svým přírodním krásám a množství starých klášterů oblíbenou turistickou destinací. Škola má přibližně 1 500 studentů a 80 zaměstnanců.

Program Školy druhé šance má za cíl nabídnout lidem, kteří nemají dokončenou povinnou školní docházku, možnost kontinuálně pokračovat a dokončit ji tímto alternativním způsobem. Lidé, kteří opouští vzdělávací systém, nejčastěji řeší finanční problémy anebo jiné sociální překážky (pocházejí z chudých rodin, mají mnoho sourozenců, v mladém věku mají děti atd.).

Rumunské školy neumožňují znovu absolvovat studium lidem, o 4 roky starším než jsou studenti na primární nebo sekundární úrovni. Proto nabízí alternativu v programu škola druhé šance.

Program probíhá od září 2005 v rámci grantového schématu PHARE 2005, které dříve podporovalo rumunské ministerstvo školství, od roku 2008 však probíhá díky programu škola druhé šance. Program navštěvují lidé od 14 do 43 let věku.

V roce 2015 navštěvovalo program 53 studentů. Počet studentů se liší v závislosti na období. Co student, to jiný program. Programy jednotlivých studentů jsou flexibilní, protože vždy závisí na tom, kolik let povinného vzdělávání už má student za sebou, jaké neformální dovednosti získal a jaké jsou jeho současné výkony.

Lidé, kteří se rozhodnou studovat první stupeň (primární vzdělávání), jsou zpravidla negramotní, protože nikdy nenavštěvovali žádnou školu. Patří sem i lidé, kteří odešli kvůli špatnému školnímu prospěchu.

Institut Școala Gimnazială Nr. 5 Piatra-Neamț nabízí zájemcům o studium dvě úrovně. Studenti primárního vzdělávání mají šanci dodělat si první úroveň místo čtyř již za dva roky a získat certifikát, který je opravňuje postoupit do druhého stupně. Nížší sekundární vzdělávání již trvá čtyři roky, jako standardní studium, a po jeho absolvování získají certifikát, který je opravňuje pokračovat ve vyšším sekundárním vzdělávání (zpravidla

---

⁷⁹ Viz MICU, G., e-mailová komunikace, 19. 5. 2016.

na učňovké nebo profesní škole). Každý stupeň je ekvivalentní se standardní úrovní, avšak průběh studia každého účastníka se liší podle jeho výkonů a dovedností. Student si volí z povinných a nepovinných modulů a je pravidelně testován, takže má po celou dobu průběhu svého studia přehled o svých získaných dovednostech a znalostech. Pokud si v následujícím studiu zvolí profesní vzdělávání, musí splnit určitý počet hodin praktické výuky. Tu absolvuje v partnerských podnicích (hotelech, restauracích, kantýnách), které se školou spolupracují, samozřejmě pod vedením zkušeného koordinátora, kterým je učitel.

Druhý stupeň (sekundární vzdělávání) navštěvují žáci, kteří mají splněné primární vzdělávání standardním způsobem, nebo absolvovali program Školy druhé šance. Mnozí z nich se potýkají s finančními a sociálními problémy, nevyhovující rodinnou situací, častým stěhováním, nemocí atd. Nedostatečnou osvětu v oblasti vzdělávání lze zdokumentovat také na tom, že některé rumunské rodiny neposílají do škol dívky.

Program Školy druhé šance není vždy zcela úspěšný. Ze studia odchází žáci v průběhu programu obvykle z finančních důvodů (často opouští svou zemi kvůli práci). Úspěšní žáci dokončují školu zpravidla kvůli požadavcům zaměstnavatelů. Díky Škole druhé šance dokončí jak primární a sekundární vzdělání, tak dokonce i profesní vzdělávání.

Škole se v letech 2013 až 2014 povedlo uskutečnit pobyt studentů v Německu, takže 9 studentů ze sekundárního stupně se účastnilo třítydenního pracovního pobytu v různých německých destinacích, získali mnoho zkušeností, celý pobyt měl skvělé výsledky. Nejen, že se zlepšili v cizím jazyce, ale také se zlepšili v oblasti osobního rozvoje.

Škola druhé šance je po personální stránce zajištěna takto: Na projektu pracují čtyři zaměstnanci (pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci školy). S účastníky pracuje dalších 42 tamních učitelů – 17 se speciálním vzděláním a 25 bez speciálního vzdělání pro práci se studenty školy druhé šance.

3.4 Vzdělávací systém Španělska

Španělsko je stát ležící v jihozápadní Evropě na Pyrenejském poloostrově, státním zřízením je konstituční monarchie, zákonodárným orgánem jsou dvoukomorové Kortesy skládající se z poslanecké sněmovny a senátu. Země se skládá ze 17 regionů, každý region má svou autonomii. 7 regionů (Katalánsko, Galicie, Navarra, Andalusie, Baskicko, Valencie a Kanársko ostrovy) má vlastní vzdělávací systém.

Země má sice národní kurikulum, ale v každém regionu existuje jeho variace a každá škola má svůj (flexibilní) program. Školní rok začíná v září a končí v červnu. Je rozdělen do trimestrů, z nichž každý trvá 11 týdnů. Pro španělské vzdělávání je typické dlouhé školní vyučování, které trvá od 9 do 17 hodin, je ale rozděleno přestávkami na oběd. Ve čtvrtek odpoledne bývá volno na sportovní a jiné aktivity. Některé školy mají kratší vyučování, od 8 do 14 hodin, ale bez přestávky na oběd. Vyučovací hodina trvá 45 minut. Třídní kolektiv tvoří 20 až 30 žáků. Jedna třetina španělských škol je soukromých. Zastoupeno je zde i alternativní školství, kde jsou žáci vyučováni montessori, nebo walfdorfskou metodou.⁸⁰

Rodiče si mohou pro své děti pořídit chůvu nebo je umístit do jeslí. Mezi 3 a 6 lety mohou děti navštěvovat předškolní vzdělávání, které je nepovinné, přípravné a bezplatné. Poskytují ho mateřské školy prostřednictvím specializovaných učitelů. „*Základním posláním předškolní výchovy je rozvoj osobnosti dítěte, zejména jeho spontánnosti, kreativity a pocitu odpovědnosti.*“⁸¹ Na 1. stupeň ZŠ nastupují děti kdykoli během kalendářního roku, jakmile oslaví 6. narozeniny. Trvá 6 let. Je rozdělený do 3 cyklů. Školy mají stanoveny klíčové kompetence, které představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot: jazykové, komunikační a matematické kompetence, znalost fyzikálního světa, nakládání s informacemi, digitální kompetence, sociální a občanské, kulturní a umělecké kompetence, naučit se učit, osobní samostatnost a iniciativnost. Druhý stupeň trvá čtyři roky. Ve 4. třídě primárního vzdělávání a druhém ročníku nižšího sekundárního vzdělání absolvují žáci srovnávací diagnostický test.⁸² Studium na SŠ trvá 2 roky.

---

⁸⁰ Viz Kol. autorů. *Education in Spain an Overview. School Choice International*. New York, 2008. ISBN 978-0-9815964-1-9. s. 7–10.

⁸¹ KODET, S. *Současné španělské školství*. Ústav pro informace a vzdělávání. Praha 1993. bez ISBN. s. 17.

⁸² Viz Spanish Education system 2009. Short report. Ministerio de educación, cultura y deporte. [online]. 2010. ISBN 978-84-369-5286. s. 170. (libro electrónico) [cit. 2017-06-18] Dostupné z: <http://www.mecd.gob.es/educacion-mecd/dms/mecd/educacion-mecd/mc/redie-eurydice/estudios/informes/redie/informes-generales/spanish-education-2009.pdf>. s. 55.

3.4.1 Zaragoza (Escuela de Segunda Oportunidad Ozanam)⁸³

Ve Španělsku odstartoval projekt (Escuela de Segunda Oportunidad Ozanam) pilotním programem v roce 1997 v Bilbao a Barceloně, v roce 2001 se přidal Gijón. V roce 2013 byl projekt zahájen i v Zaragoze, pátém největším městě ve Španělsku. Výuka mladých nezaměstnaných lidí však ve výukovém středisku Zaragoza probíhá více než 20 let. Škola se snaží podporovat legální zaměstnanost a zabránit sociálnímu vyloučení. Ročně se ve středisku vystřídá zhruba 100 lidí.

Projekt je určen mladým lidem mezi 16 až 25 lety, kteří mnohokrát selhali ve vzdělávacím procesu, neumí se učit, nemají dokončené středoškolské vzdělání. Patří sem imigranti, se kterými nikdo v zaměstnání „nepočítá“, lidé, kteří nemají šanci prosadit se mezi tolika vzdělanými lidmi. Přesto jsou motivovaní si najít práci a chtějí dostat druhou šanci. Cílová skupina je také složená z jedinců, kteří pocházejí ze sociálně ohroženého prostředí, jsou dlouhodobě sledováni místním sociálním odborem, jsou to přistěhovalci či děti přistěhovalců s jazykovými a komunikačními problémy nebo mladé matky.

Prostřednictvím školy druhé šance si lidé, označovaní zkratkou NEET (nezaměstnaní, nevzdělaní, netrénovaní), doplní vzdělání, absolvují sérii exkurzí a praxí, získají učňovské zkoušky a odbornou kvalifikaci, certifikát, prostřednictvím kterého se mohou snáze vrátit do školy, obchodní dovednosti, naučí se pracovat s internetem, e-mailovem, napíšíou si životopis, vyřeší osobní problémy.

Podmínkou pro přijetí je, aby uměli číst a psát a byli motivovaní. Lektoři nejen, že pomůžou s výše uvedenými body, ale podpoří studenty v tom, aby sami poznali, co vlastně od života chtějí a očekávají, aby zjistili, co potřebují a jak toho mohou dosáhnout.

Škola druhé šance je ve Španělsku jistotou udržitelné integrace těchto jedinců na pracovní trh. Interakce je však i opačná. Škola zajišťuje přípravu nových zaměstnanců, rozvoj a podporu podnikání. Z úspěšných účastníků se stanou noví plátcí daní.

Projekt v Zaragoze je široce koncipován a svým studentům nabízí 1. Poradenství a doučování v průběhu celého projektu. 2. Vzdělávací aktivity – kurzy španělštiny pro začátečníky a pokročilé, matematické a jazykové kompetence, účelem je i připravit studenty na přijímací zkoušky a k úspěšnému vstupu na střední školy, nabídnout psychologickou

---

⁸³ Viz USÓN, J. M., e-mailová komunikace, 22. 4. 2016.

a pedagogickou podporu. 3. Podnikatelské kompetence – studium je zaměřeno na obchodní činnost podniku (žáci se naučí vykonávat činnosti spojené se všemi podnikovými činnostmi, hospodařením s finančními prostředky, vedením administrativy, naučí se zacházet s informačními technologiemi). 4. Odborný výcvik zaměřený na odbornou přípravu, stáže v podnicích atd., 5. Průběžné vedení – učitelé připravují studenty na přijímací pracovní pohovor, aktivně pomáhají s hledáním práce, nabízejí individuální i skupinové koučování, pomoc s psaním životopisu. 6. Sociální oporu – škola nabízí službu podpory bydlení, smírčí řízení, pomoc s hledáním vhodné sociální služby, řešení osobních a rodinných problémů, poradenství a podporu cizincům.

Zároveň škola nabízí i rozvíjení sociálních dovedností, zdravotnické workshopy. Podporuje sportovní, ekologické a kulturní aktivity.

Hlavním přínosem školy v Zaragoze je spolehlivý multidisciplinární personál, jež tvoří pedagogové, psycholog, sociální pracovníci, asistenti, trenéři. Je složen z dvaceti odborníků s více než 20 letou praxí. Jsou připraveni pracovat s mladými lidmi a řešit jejich situaci. Společně jsou schopni zvládnout a vyřešit situaci každého studenta, která se do projektu zapojí.

Škola zahrnuje dvě školící střediska, rozkládající se více než na 5 hektarech. Střediska sou vybavena tréninkovými dílnami zařízenými pro práci truhlářů, pradlen, ošetřovatelek, instalatérů, malířů, zahradníků, zedníků, kuchařů, elektrikářů, dále počítačovými učebnami, učebnami vybavenými dataprojektory atd. Ke škole patří také 3 hektary ovocných sadů, více než 420 m² skleníků s potřebným vybavením. Kromě toho studenti dochází na praxi do 21 různých podniků. Výuka také probíhá prostřednictvím online platformy „Moodle“.

V letech 2014–2015 pracovali trenéři v Zaragoze se 114 mladými lidmi, z nichž 67 se specializovalo na určitý obor (tesařství, instalatérství, zahradnictví, pradleny) a 31 jich bylo seznámeno s různými odbornými pracemi.

3.5 Vzdělávací systém Švédska

Švédské království je konstituční monarchií. Leží ve východní části Skandinávského poloostrova. Oficiální hlavou státu je král – jeho role je spíše formální a symbolická. Švédsko má tři úrovně vládnutí – národní (lid je zastoupen parlamentem, který má zákonodárnou moc), regionální (21 regionů – provincií) a místní (290 samosprávných obcí). Rozloha země je 449 696 km². Počet obyvatel je zhruba deset milionů. Hlavní město Švédska je Stockholm.⁸⁴

Švédskému vzdělávání je kladena velká pozornost. Od roku 1990 zde probíhají školské reformy, které souvisí s organizačními změnami a zaváděním národního kurikula. *„Švédský vzdělávací systém je založen na cílech. Národní cíle vzdělávání stanoví vláda a obce; školy, učitelé a žáci je musí plnit v konkrétních podmínkách a plánovat vlastní cíle pro jejich dosažení.“*⁸⁵ Vzdělávací systém se střetává s otázkami migrace, rovnosti šancí a demokracie: *„Na jedné straně jde o rozvoj demokratické úrovně vědomostí žáků a zachování základních výchovných hodnot, na druhé straně o to, vychovávat ze žáků demokratické občany.“*⁸⁶

Už od raného věku dětí je kladen důraz na podporu demokracie, solidarity a odpovědnosti, střediska volného času i mateřské školy jsou dětem povinny zajišťovat vysoce kvalitní program, také musí být umístěny co nejbližší k domovu. Zvláštní důraz se klade na děti ve věku od jednoho roku do 12 let, jejichž rodiče studují nebo pracují (86 % matek těchto dětí bylo na počátku 90. let min. století zaměstnaných, tento trend se snižuje).⁸⁷ Švédské školství podporuje začleňování žáků s problémy s učením do běžného vyučování. Jedná se především o děti imigrantů.

---

⁸⁴ Viz JEŽKOVÁ, V. et al. *Školní vzdělávání ve Švédsku*. Karolinum: Praha, 2011. ISBN 978-80-246-221-3. s. 12–13.

⁸⁵ Tamtéž, s. 36.

⁸⁶ Tamtéž, s. 37.

⁸⁷ Tamtéž, s. 28 .

Pro švédské školství je charakteristická decentralizace, větší samostatnost a více kompetencí pro švédské školy. „Každá škola je povinná vypracovat individuální plán práce: ten určuje podobu a organizaci školní činnosti. Cíle vyučování se stanovují ve spolupráci učitelů a žáků. Základ pro ně tvoří individuální potřeby a předpoklady k učení.“⁸⁸

Švédská předškolní zařízení navštěvuje více než 90 % dětí ve věku od 3 do 4 let. Školní systém je dvoustupňový. Téměř všechny šestileté děti (96 %)⁸⁹ dobrovolně navštěvují předškolní třídu, kde jsou připravovány na základní školu. Jednoletou předškolní třídu má povinnost zajistit každá obec. Cílem je připravit předškoláky na úspěšný přechod z mateřské na základní školu a vybavit je dovednostmi pro úspěšné vzdělávání. V rámci předškolního vzdělávání probíhá výuka matematiky a čtení.

Ačkoli povinná školní docházka trvá 9 let a začíná v sedmém roce věku žáka, pro většinu dětí je delší, po základní škole absolvují vyšší sekundární vzdělávání. Základní škola je určena dětem mezi 6 a 16 lety. „Všechny děti musí zahájit školní docházku v roce, ve kterém dosáhli věku sedmi let. Děti pocházející z laponské menšiny mohou navštěvovat prvních šest let základní školy pro laponce, poté musí přestoupit na běžnou základní školu.“⁹⁰ Švédština je vyučována jako hlavní eventuálně jako další jazyk.

Více než 85 % dětí navštěvuje dobrovolně vyšší sekundární vzdělání (v letech 2000–2007), které je ve Švédsku tříleté, z toho více než 55 % žáků se zúčastňuje výuky na středních odborných školách⁹¹. Střední školy jsou určené pro děti mezi 16 a 19 lety. Jsou rozděleny do programů profesně orientovaných (péče o děti, volnočasová pedagogika, stavební činnosti, stavební inženýrství, elektřina a energie, doprava a dopravní prostředky, obchod a administrativa, umělecká řemesla, hotelnictví a turismus, průmyslová technologie atd.) a přípravných programů pro vyšší vzdělávání.⁹² Více než 3,5 mil. osob ve věku 15 až 74 let se zúčastňuje nějaké další formy organizovaného vzdělávání.⁹³ Podíl obyvatel ve věku 25 až 34 let, kteří získali alespoň vyšší odborné vzdělání, byl v roce 2007 přibližně 90 %.⁹⁴

---

⁸⁸ JEŽKOVÁ, V. et al. *Školní vzdělávání ve Švédsku*. Karolinum: Praha, 2011. ISBN 978-80-246-221-3. s. 53.

⁸⁹ Tamtéž, s. 57.

⁹⁰ Tamtéž, s. 58.

⁹¹ Tamtéž, s. 43.

⁹² Tamtéž, s. 60.

⁹³ Tamtéž, s. 43.

⁹⁴ Tamtéž, s. 44.

Školní rok začíná na konci srpna a končí na začátku června. Je rozdělen na podzimní (září – prosinec) a jarní pololetí (leden – červen). Školní týden trvá pět dní – od pondělí do pátku. Počet vyučovaných hodin si určují samy školy, stejně jako délku školního dne. Nezávislé nejsou jenom školy, ale i žáci, kteří sami určují skladbu svého vzdělávání. Integrace do normální výuky různě handikepovaných dětí a přistěhovalců v běžných školních třídách i školním prostředí je charakteristickým rysem švédského školství. Žáci mají možnost ovlivňovat vyučování ve třídách i školní prostředí jako takové. Mají kompetence působit na denní chod školy.

14 % obyvatel Švédska tvoří autonomní menšiny – Laponci a přistěhovalci. Počet ekonomických migrantů se výrazně zvýšil díky vysoké úrovni země a štědré sociální a integrační politice. Paradoxně se však tímto přílivem začala jejich politika postupně proměňovat. Přistěhovalce lze rozdělit do dvou skupin – na ty, kteří se zde narodili, a ty, kteří se přistěhovali v průběhu 20. století. Největší skupinu tvoří přistěhovalci z Finska, Iráku, Srbska, Polska, Íránu, Bosny a Hercegoviny, Dánska, Norska, Turecka. Úroveň jejich vzdělání je přitom o úroveň nižší, než mají osoby narozené ve Švédsku. Děti přistěhovalců, kteří pobývají na území nelegálně, nemají školy povinnost přijmout, což může způsobovat jejich další vzdělávací a osobní neúspěchy.⁹⁵ Děti migrantů, jejichž rodiče podali žádost o pobyt, však právo na vzdělání mají, ale nemají povinnost do škol docházet. Švédsko pro děti přistěhovalců připravilo řadu programů s cílem naučit je žít v multikulturní společnosti.

Dalšími etnickými skupinami jsou ve Švédsku Romové, kteří zde smí užívat řadu práv (například používat romštinu ve školství), Židé, Gotland'ané a Skáňané.

---

⁹⁵ Viz JEŽKOVÁ, V. et al. *Školní vzdělávání ve Švédsku*. Karolinum: Praha, 2011. ISBN 978-80-246-221-3. s. 119.

3.5.1 Hagagymnasiet v Norrköpingu⁹⁶

V roce 1996 proběhl ve Švédsku pilotní program Školy druhé šance. Výsledkem bylo zařazení školy Hagagymnasiet do programu. Od roku 2000 je tento institut členem Evropské asociace měst, institucí i Školy druhé šance. Hagagymnasiet je střední škola s akademickým a odborným programem, navštěvuje ji 1 200 studentů, program projektu škola druhé šance tvoří integrovaný obor se 70 žáky.

Školu navštěvují mladí lidé mezi 17 až 24 lety, kteří selhali v hlavním vzdělávacím proudu, do dvaceti let jí navštěvují lidé v rámci národního vzdělávacího systému. Lidé mezi 20 až 24 lety navštěvují školu v rámci projektu a to po dobu až tří let, tato skupina je financována z fondu EU. Studenty se stávají lidé s poruchami učení, ti, kteří mají sociální problémy, nebo vyžadují speciální pomoc. Cílem je, aby se integrovali do společnosti a stali se jeho plnohodnou součástí, žili lepší život, a to prostřednictvím pravidelného a dlouhodobého tréninku a odborné pomoci. Účastníkům se díky dlouhodobé práci s odborníky zvýší sebevědomí i sebeúcta.

Zvláště na budování zdravého sebehodnocení se v průběhu projektu pracuje. Každý student se dostane do hloubky svých problémů. Součástí účasti na projektu je práce se sociálním pracovníkem.

Tým pracovníků neustále vyvíjí pracovní postupy, díky kterým účastníci lépe uspějí, hledá návody a postupy v celé EU, podílí se na mezinárodních jednáních a projektech. Přesto nejdůležitější je v celém projektu individuální přístup ke každému jedinci. Metodika projektu je neformální, nejpoužívanějšími metodami jsou dialog, diskuse, reflexe, evaluace. Jsou uplatňovány demokratické hodnoty a celý projekt je dynamický, neustále v pohybu.

Pracovníci spolu s kariérním poradcem sepíší individuální plán, který je založený na zájmech, schopnostech účastníků. Zahrnuje i způsob učení, jeho budoucí průběh ve škole, tak v podnicích. Každý plán je šitý na míru, je alternativní. Jeho úspěšnost dokazuje 70%.

---

⁹⁶ Viz BJÖRDE, A.S. "Fia", e-mailová komunikace, 21. 4. 2016.

3.5.2 Malmö⁹⁷

Škola druhé šance v Malmö mívá každoročně mezi 20 až 30 klienty. Většina je ve věku mezi 20 a 24 lety. Ocitají se zde z mnoha důvodů, obyčejně prostě odchází ze středních škol (například kvůli studijním výsledkům), pochází ze sociálně slabších rodin, mohou mít od dětství nízké sebevědomí a sníženou sebeúctu, což postupně vedlo až k sociálnímu vyloučení a dalším problémům.

Škola druhé šance představuje alternativní způsob, jak se vrátit zpět do „běžného života“ a do zaměstnání. Všichni mají jednu společnou věc – potřebují dostat v životě druhou šanci. Tito lidé mají mnohdy již od dětství problémy a negativní zkušenosti se školou. I kvůli špatným známkám a záškoláctví se ocitají na okraji. I později mají problém s tím, že se obává například velkého pracovního kolektivu lidí.

Pro každého takového účastníka je sestaven individuální vzdělávací plán, který je zaměřen na jeho skutečné potřeby. Zaměřuje se na rozvoj jeho sociálních dovedností, zvyšování sebevědomí a sebeúcty. Využívá neformálních metod, snaží se kombinovat práci ve skupině s individuální prací. Účast na projektu zahrnuje například vzdělávání v oblasti zdravotní péče, v rámci projektu navštěvuje spoustu sociálních podniků a praxí.

V Malmö získává účastník také základní dovednosti v oblasti matematiky, cizího jazyka (angličtiny), švédštiny, společenských věd. Mezi nejčastější používané metody patří diskuse ve skupinách (formální i neformální), studijní návštěvy v institucích a provozovnách, přednášky a workshopy pozvaných lektorů, sebehodnocení a hodnocení.

V každé skupině se pracuje se 14 až 18 účastníky, všichni pracují svým vlastním tempem a samostatně. Škola má pět učitelů a jednoho sociálního pedagoga. Spolupracují se sociálními pracovníky, zdravotnickým zařízením a pracovní agenturou.

---

⁹⁷ Viz BOJKO, B. A., e-mailová komunikace, 1. 6. 2016.

Souhrn

Jakým způsobem se liší jednotlivé programy projektu škola druhé šance?

Lze rozlišit dva základní typy školy. První model se snaží o návrat účastníka projektu zpět do škol a jeho reintegraci do vzdělávacího prostředí. Mezi země uplatňující toto hledisko řadím Španělsko, Rumunsko a Dánsko. Tamní programy jsou určeny mladým lidem ohroženým sociálním vyloučením, těm, kteří mnohokrát selhali ve vzdělávacím procesu, neumí se učit a nemají dokončené středoškolské vzdělání, případně ho ani nezačali studovat. Jsou to osoby ohrožené závislostí nebo lidé opouštějící zařízení ústavní výchovy. Cílem trenérů je pomoci jim naučit se učit, získat pracovní návyky, motivovat je k hledání zaměstnání. Projekt se zaměřuje i na rozvíjení komunikačních dovedností, škola nabízí doučování jazyka, rozvoj matematických a dalších kompetencí.

Druhý typ připravuje účastníky ke vstupu na trh práce. Sem řadím projekty ve Francii nebo Švédsku. Francouzští trenéři vedou frekventanty k tomu, aby po absolvování projektu začali pracovat nebo sami podnikat. V českém pojetí se blíží projekty rekvalifikacím. Prioritou škol je otevřenost vůči podnikání v oboru, který studenta nejvíce osloví. I proto mají školy druhé šance ve Francii sjednané smlouvy s několika sty různými firmami, u kterých probíhají praxe a za které je účastníkům vyplácena mzda. Cílem školy je uzavření pracovních smluv se zaměstnavateli nebo založení vlastního podniku. Účastníci odchází z projektu s certifikáty, řidičským nebo potravinářským průkazem a různými dalšími zkouškami a osvědčeními.

Jak souvisí projekt s místním vzdělávacím systémem?

Projekty souvisí s místním vzdělávacím systémem velice úzce. Každá škola druhé šance reaguje na to, co v dané zemi „chybí“ a s čím je třeba pracovat. Například v Rumunsku nemají lidé šanci doplnit si běžně první a druhý stupeň základní školy. Škola druhé šance jim to (dokonce ve zkráceném čase) umožňuje. Pomáhá tak bojovat proti negramotnosti a chudobě. Praxe švédských škol druhé šance souvisí s velkorysostí tamní politiky. Snaží se jejich prostřednictvím začlenit do společnosti imigranty i osoby různým způsobem vyčleňované. V Dánsku mohou školu druhé šance navštěvovat mladí lidé, kteří ještě v deváté třídě nejsou rozhodnuti pro obor, kterému se budou věnovat. Ve Francii prostřednictvím školy bojují proti velké míře nezaměstnaných mladých lidí.

Účastníci

Účastníci programu jsou (především) mladí dospělí bez dosaženého vyššího sekundárního vzdělání a občané třetích zemí (států mimo Evropskou unii), kteří buďto vzdělání nemají, nebo jim nelze uznat získaný diplom. Jsou to lidé, kteří nezačali studium na střední škole, nebo z různých důvodů školní docházku ukončili bez dosažené kvalifikace. Školu opustili buď dobrovolně, nebo z ní byli vyloučeni.

Účastníci jsou zapojováni do projektu bez ohledu na pohlaví, zdravotní stav, hendikep, obor nedokončeného vzdělání, náboženské vyznání nebo národnost. Ve škole mohou pokračovat v oboru, který studovali, nebo si mohou zvolit novou oblast zájmu.

Nejmladším účastníkům je 14 let (Rumunsko, Dánsko), nejstarším 43 let (Rumunsko). Obvyklá hranice je však 30 let věku. V ČR byl stanoven věkový limit 16 až 26 let.

Jsou to také cizinci, děti přistěhovalců nebo mladí imigranti, obvykle bez znalosti místního jazyka. Především jsou to však lidé spíše zaměřeni na praktické dovednosti.

Jakým způsobem projekt probíhá, co je jeho náplní a jaký mají cíl?

Cílem programu je buď vrátit účastníka projektu do vzdělávacího procesu anebo začlenit na trh práce. Při prvním – přijímacím setkání vypracuje trenér se studentem individuální a flexibilní vzdělávací plán, který je alternativní a který přihlíží k jeho dovednostem, znalostem a dosaženému vzdělání. Zaznamenává jeho motivaci a důvod, proč by právě on měl dostat druhou šanci. Informuje o problémech, které by mohly nastat a přerušit jeho účast na projektu. V některých zemích je uzavřena předběžná smlouva s délkou trvání v týdnech, kdy je stanovena tzv. *zkušební lhůta*. Pokud v tomto období účastník obstojí, zapojuje se naplno do projektu. Délka účasti na praxích, kurzech a ve vzdělávacích střediscích je stanovena jednotlivými školami. Celková doba je například ve Francii neomezená, obvykle však končí v rozmezí 1 až 2 let. Úspěšnost školy druhé šance je vysoká a například ve Švédsku dosáhla 70 %, ve Francii 50 %. Pravidelně probíhají konzultace a hodnocení účastníka, jeho úspěchů, posunů. Účastník si průběžně vytváří své portfolio, které například ve Francii může uplatnit při přijímacím řízení do zaměstnání. Po absolvování školy druhé šance získává od instituce Certifikát.

Každý jednotlivý projekt je formován odlišně a není přesně stanoveno, jak musí nebo nesmí vypadat program. Souvisí především s místním životním prostředím, vzdělávacím systémem, tradicemi a legislativními odlišnostmi.

Dle místa působení dělím školu druhé šance do dvou skupin. Na projekty, které se odehrávají na pedagogické půdě a jsou součástí systému místního vzdělávání (například středních škol či základních škol), a projekty, které jsou provozovány mimoškolskými organizacemi. Zatímco v prvním případě jsou trenéři kvalifikovaní, vysokoškolsky vzdělaní a se zkušenostmi v oblasti pedagogiky a psychologie, v druhém případě jsou to lidé interně školení, především odborníci ve svém oboru. Zatímco u první skupiny se očekává návrat účastníků do škol, v druhém případě se počítá s jejich začleněním na trhu práce.

Účastník pracuje v malých skupinkách, které vede trenér (koordinátor). Každé ráno bývá zahájeno společným setkáním, snídaní a nácvikem odborných i sociálních dovedností. Student se tím učí pravidelnosti a režimu.

Cizincům je poskytnuto jazykové vzdělání. Finančně negramotným kurz zacházení s penězi. Studentům poskytována sociální (Rumunsko, Švédsko) či psychologická pomoc (Francie, Rumunsko, Španělsko).

Dále se účastník vzdělává podle svých schopností a potřeb, nebo navštěvoval praxe. Například ve Francii tráví účastník 50 % času ve vzdělávacím středisku a 50 % času na praxích. Studentům s finančními problémy jsou hrazeny náklady na cestovné a stravu.

Trenéři

V diplomové práci jsem převzala výraz „trenér“ od Josefa Vochozky. Je to především člověk, který vykonává práci **koordinátora**, neboť koordinuje účastníky a sjednává schůzky, **kouče**, jenž hledá individuální řešení společně s účastníkem a podporuje jeho rozvoj, motivuje ho k odpovědnosti, vede ho k zámu o danou profesi, **poradce**, který poskytuje pracovně-právní i kariérní poradenství. Je to však i **psycholog**, který chápe problémy účastníka projektu, dokáže mu porozumět a rozpoznat jeho slabé a silné stránky. Je to **přítel** a **pomocník**. Zároveň je skvělým **manažerem**, který umí řídit lidi a plánovat, **hodnotitelem**, který umí objektivně posoudit účastníkovi kvality, přednosti, ale i nedostatky. Zároveň umí zaznamenávat jeho pokroky. Je **úředníkem**, eviduje docházku a vyřizuje úřední záležitosti. S účastníkem pravidelně konzultuje odvedenou práci a dává mu zpětnou vazbu.

Josef Vochozka však upozorňuje na to, že trenér není to samé co učitel, tedy nevyučuje žáka: „[...] tato práce vyžaduje mnohdy jiný přístup k účastníkům kurzů než je běžné ve škole. [...] Přístup trenérů a vedení školy [je] pro mnohé hlavním důvodem k návratu do školy s úmyslem dokončit odborné vzdělání.“⁹⁸ Je to člověk prakticky založený. Pravidelně se s klientem setkává v dílně či jiné pracovně, nikoli v klasické škole.

Vzhledem k účastníkovým předchozím neúspěchům by ho měl trenér dostatečně chválit a podporovat v činnosti. Proto by měly konzultace probíhat v pozitivním duchu. Trenér by se měl především vyhnout přehnané kritice, která by účastníka odradila.

---

⁹⁸ ŘEHÁČKOVÁ, V., SEDLÁKOVÁ, I., VOCHOZKA, J.. *Škola druhé šance. Příklady dobré praxe z České republiky*. Educa International: Praha, 2015. ISBN 978-80-905487-2-5, s. 21.

Závěr

Cílem diplomové práce byla komparace vybraných projektů škol druhé šance. Z počátku bylo obtížné získat všechny potřebné informace, neboť oslovení projektoví manažeři na můj e-mail buď neodpověděli, nebo v instituci už nepracovali. Některé školy také časem zanikly. Často jsem se také setkávala se situací, že dané školy ani žádné materiály k projektu neměly.

V úvodu práce jsem se snažila poukázat na příčiny předčasného odchodu mladých lidí ze škol. Zaměřila jsem se na odchody kvůli negativnímu vztahu ke škole (a vzdělávání) a na odchody z důvodu nevhodného výběru oboru studia a nezájmu o teoretickou výuku.

V další části práce jsem se zaměřila na programy škol druhé šance ve vybraných zemích EU. Zjistila jsem, že projekt je velice efektivním prostředkem v oblasti snižování procenta nezaměstnaných mladých lidí bez vzdělání. S rostoucím počtem imigrantů z třetích zemí má projekt v Evropské unii nadále velkou budoucnost. Dává šanci i lidem, kteří pochází ze sociálně znevýhodněného prostředí. Pomáhá těm, se kterými se již nepočítalo. Účastníci díky škole druhé šance získávají správné pracovní návyky, zvýší se jim sebevědomí, dostávají prostor k uplatnění.

Projekt dává příležitost lidem, kteří nevyužili první šanci na vzdělání. Díky projektu dostávají šanci novou. Mohou se vrátit do škol nebo se zařadit na trh práce. Kromě individuální podpory trenéra se jim dostane pomoci od sociálního pedagoga, sociálního pracovníka nebo psychologa. Trenér je pro každého účastníka velkou oporou.

Zjistila jsem také, jak dokáží být některé státy v otázce vzdělávací politiky pružné a jak rychle umí reagovat na požadavky trhu. Například ve Francii má škola druhé šance tak širokou síť, aby v co největší míře zamezila problémům, které s nezaměstnaností souvisí. V Dánsku nad každým studentem dohlíží koordinátor a pomáhá mu s jeho vzdělávacím plánem.

Jistě stojí za zvážení znovuoobnovení škol druhé šance také v České republice nebo zřízení 10. tříd na ZŠ. I když je procento mladých nezaměstnaných v naší zemi nízké, desátá třída na základních školách by se jistě zaplnila žáky, kteří po dokončení deváté třídy nemají zvolený obor studia.

Použitá literatura

Knižní publikace

Education in Spain an Overview. School Choice International. New York, 2008. ISBN 978-0-9815964-1-9. 31 s.

GAVORA, Petr. *Úvod do pedagogického výzkumu.* Paido: Brno, 2010. 2. vydání. ISBN 978-80-7315-185-0. 261 s.

GONČAROVÁ, Eliška. *Kariérní služby na Evropských a Amerických univerzitách.* Dům zahraniční spolupráce pro Centrum Eurogundance: Praha, 2015. ISBN 978-80-88153-07-8. 208 s.

HOLEČEK, Václav. *Psychologie v učitelské praxi.* Grada: Praha, 2014. ISBN 978-80-247-3704-1. 223 s.

JEŽKOVÁ, Věra, et al. *Školní vzdělávání ve Švédsku.* Karolinum: Praha, 2011. ISBN 978-80-246-221-3. 192 s.

KODET, Stanislav. *Současné španělské školství.* Ústav pro informace a vzdělávání: Praha, 1993. bez ISBN. 42 s.

KREJČOVÁ, Lenka. *Komunikace s rodiči problémových žáků.* TUL: Liberec, 2010. ISBN 978-80-7372-650-8. 92 s.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže.* 2. vydání. Grada: Praha, 2015. ISBN 978-80-247-5309-6. 190 s.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina.* SPN: Praha, 1992. ISBN 80-04-25236-2. 223 s.

MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence. Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže.* Portál: Praha, 2003, 2 vyd. ISBN 80-7178-771-X. 336 s.

RÝDL, Karel. *Pohledy na dánské školství aneb putování pedagogickým rájem*. Praha, 1993. bez ISBN. 237 s.

ŘEHÁČKOVÁ, Vladimíra, SEDLÁKOVÁ, Ivana, VOCHOZKA, Josef. *Škola druhé šance. Příklady dobré praxe z České republiky*. Educa International: Praha, 2015. ISBN 978-80-905487-2-5. 43 s.

SEDLÁKOVÁ, Ivana., VOCHOZKA, Josef. *Manuál pro trenéry Školy druhé šance*. Educa International: Praha, 2015. ISBN 978-80-905487-3-2. 19 s.

ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. Grada: Praha, 2001. ISBN 80-247-0277-0. 84 s.

TOMÁŠOVÁ, Alexandra. *Mateřskou školou ke školní připravenosti*. Ostravská univerzita v Ostravě. Pedagogická fakulta: Ostrava, Ostrava. ISBN 978-80-7464-231-9. 145 s.

TRHLÍKOVÁ, Jana. *Prevence a intervence předčasných odchodů ze středních škol. Příručka opatření. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků*. NÚV: Praha, 2015. ISBN 978-80-7481-104-3. 97 s.

TRHLÍKOVÁ, Jana. et al. *Sociální aspekty dlouhodobé nezaměstnanosti mladých lidí s nízkou úrovní vzdělání. Šetření mladistvých, kteří jsou po ukončení základní školy evidováni jako uchazeči o zaměstnání na úřadech práce v ČR*. NÚOV: Praha, 2006, ISBN 80-85118-98-x. 68 s.

ÚLOVCOVÁ, Helena et al. *Předčasné odchody mladých lidí ze středního vzdělávání. Rozsah, problémy, příčiny, možnosti prevence*. Praha: NÚOV, 2006. ISBN 80-85118-99-8. 47 s.

VOCHOZKA, Josef. *Škola druhé šance. Příklady dobré praxe ze Švédska*. Praha: Educa International, 2013. ISBN 978-80-905487-1-8. 18 s.

Vzdělávací systém Rumunska, EURYDICE 1997. Nakladatelství Tauris 1999, ISBN 80-211-0344-2, 24 s.

Elektronické zdroje

Art. L 214-14 du Code de l'éducation [online]. 2007 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://reseau-e2c.com/wp-content/uploads/2017/04/Textes-de-lois-1.pdf>. 1 s.

Denmark: Overview [online]. 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Denmark:Overview>

E2creunion: L'École de la Deuxième Chance de La Réunion accompagne la jeunesse [online]. 2017 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <http://www.e2creunion.re/ecole-de-la-deuxieme-chance-de-la-reunion/>

European Parliament / Legislative Observatory: 2011/2088(INI) - 01/12/2011 Text adopted by Parliament, single reading [online]. 2011 [cit. 2017-08-13]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/summary.do?id=1179566&t=e&l=en>

Early Childhood Education and Care [online]. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Early_Childhood_Education_and_Care

France.: Overview [online]. 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/France:Overview>

L'École de la Deuxième Chance de La Réunion accompagne la jeunesse. [online]. 2017 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <http://www.e2creunion.re/ecole-de-la-deuxieme-chance-de-la-reunion/>

Ministerstvo zahraničních věcí ČR: *Dánsko. Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. [cit. 2017-08-13] Dostupné z: <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1440>.

Overview of the Danish Education System. Eng.uvm.dk: Ministry of Education [online]. [cit. 2017-06-18] Dostupné z: <http://eng.uvm.dk/general-overview/overview-of-the-danish-education-system>.

Réseau des Écoles de la 2e Chance en France: Étude pour l'Essaimage du Dispositif [online]. 85 s. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://reseau-e2c.com/wp-content/uploads/2017/04/0801-Etude-essaimage-def.pdf>

Romania: Overview [online]. 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Romania:Overview>

Rozvoj klíčových dovedností ve školách v Evropě. Výzvy a příležitosti pro politiku. Eurydice. [online] 4 s. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0fe17a38-e72e-44e7-8f68-231a5e9f0e18/language-cs>

Second Chance Schools The results of a European pilot project. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. [online]. 2001 ISBN 92-894-1235-6. 43 s. [cit. 2017-08-13]. Dostupné z: http://www.e2oespana.org/wp-content/uploads/2016/06/Report_E2C-Schools_pilot_project.pdf

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Povinné předškolní vzdělávání v zemích EU* [online]. [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: clanky.rvp.cz

Spain: Overview [online]. 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Spain:Overview>

Spanish Education system 2009. Short report. Ministerio de educación, cultura y deporte. [online]. 2010. ISBN 978-84-369-5286. 170. (libro electrónico) [cit. 2017-06-18] Dostupné z: <http://www.mecd.gob.es/educacion-mecd/dms/mecd/educacion-mecd/mc/redie-eurydice/estudios-informes/redie/informes-generales/spanish-education-2009.pdf>

ŠVAŘÍČEK, Roman. *Úhly pohledu. Studia paedagogica*, [online]. [S.l.], v. 13, n. 1, pro. 2011. ISSN 1803-7437. 172 s. [cit. 2017-04-04] Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/203/318>.

Sweden: Overview [online]. 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Sweden:Overview>

TRHLÍKOVÁ, Jana. *Předčasné odchody ze vzdělávání na středních školách. Kvalitativní analýza rozhovorů s experty a příklady dobrých praxí.* [online]. Praha 2002. bez ISBN. 40 s. [cit. 2017-04-04] Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/Predc_odch_rozh_dobre_praxe_pro_www.pdf

The Danish Vocational Education and Training In Denmark, there is great political focus on VET as a System.: Report compiled for the Danish Ministry of Education by Pia Cort. [online]. Dánsko. 2005 [cit. 2017-06-18]. ISBN 87-603-2524-0. Dostupné z: pub.uvm.dk/2005/VET

UU Copenhagen [online]. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <http://www.uu.kk.dk>

E-mailová korespondence

BJÖRDE, Ann-Sofie "Fia", e-mailová komunikace, 21. 4. 2016

BOGNÁR, Mari, e-mailová komunikace, 25. 4. 2016

BOJKO, Birgitte Arentoft, e-mailová komunikace, 1. 6. 2016

COURNANE, Martin, e-mailová komunikace, 20. 4. 2016

CHRISTENSEN, Jørgen, e-mailová komunikace, 14. 6. 2016

DACLIN, Célinie, e-mailová komunikace, 25. 4. 2016

DOYET, Vincent, e-mailová komunikace, 25. 4. 2016

MICU, George, e-mailová komunikace, 19. 5. 2016

RAMBERG, Susanne, e-mailová komunikace, 22. 4. 2016

ŘEHÁČKOVÁ, Vladimíra, e-mailová komunikace, 27. 10. 2015

SAVELJEFF, Sigrid, e-mailová komunikace, 20. 4. 2016

STEMMLER, Susanne, e-mailová komunikace, 8. 8. 2017

USÓN, Jose María, e-mailová komunikace, 22. 4. 2016

VOCHOZKA, Josef, e-mailová komunikace, 4. 12. 2015

Obrázková příloha

Seznam obrázkových příloh:

Obr. č. 1. Charta základních principů školy druhé šance

Obr. č. 2. Formulář sociálních a profesních dovedností

Obr. č. 3. Certifikát získaných dovedností

Obr. č. 4. Potvrzení o zařazení Réunion mezi školy druhé šance

Obr. č. 5. Struktura národního vzdělávacího systému ve Francii

Obr. č. 6. Struktura národního vzdělávacího systému v Dánsku

Obr. č. 7. Struktura národního vzdělávacího systému v Rumunsku

Obr. č. 8. Struktura národního vzdělávacího systému ve Španělsku

Obr. č. 9. Struktura národního vzdělávacího systému ve Švédsku

Réseau des Écoles
de la Deuxième Chance
en France

La Charte des Principes Fondamentaux

La présente Charte s'inscrit dans la continuité des principes contenus dans le Livre Blanc de la Commission Européenne "Enseigner et apprendre - vers la société Cognitive", présenté par Me Edith Cresson en 1995.

Les Écoles françaises de la Deuxième Chance s'engagent à respecter les principes énoncés dans la présente Charte et à les faire respecter dans le cadre du Réseau qu'elles ont constitué.

I. C'est une institution portée par les Collectivités Territoriales et Locales et/ou Consulaires

- Elle est l'expression de la volonté des Collectivités territoriales et Locales, Consulaires et/ou d'Institutions publiques et s'inscrit dans un échelon territorial déterminé.
- C'est un dispositif autonome qui dispose de moyens financiers, structurels et humains propres à assurer la continuité de son action.

II. Dont l'objectif est d'assurer l'insertion professionnelle et sociale de jeunes en difficulté

- Assurer l'insertion professionnelle, comme école, par l'enseignement, l'éducation et la formation, de jeunes adultes sortis sans qualification du système scolaire.
- Intervenir auprès d'un public qui a dépassé l'âge de la scolarité obligatoire et qui ne relève plus de l'Éducation Nationale (sorti depuis au moins un an du système scolaire).
- Les jeunes stagiaires qui suivent le parcours de l'E2C le font volontairement, à la recherche d'une insertion qui passe par l'accès à un emploi durable.

III. En partenariat étroit avec le monde de l'entreprise

- L'entreprise (ou les organisations professionnelles) est une donnée essentielle des dispositifs de Deuxième Chance et elle participe à la vie de l'école (dont elle peut être administrateur) : avec les équipes pédagogiques elle conçoit des projets, s'exprime sur le contenu pédagogique, participe à la réalité de l'alternance en organisant les stages et propose des emplois.
- L'école doit concourir à l'adéquation des besoins et des attentes des jeunes avec les réalités du marché de l'emploi sur son territoire d'intervention.

IV. Qui ne délivre pas de diplômes, mais vise à accréditer des compétences

- La logique du portefeuille de compétences et la construction du projet professionnel sont au cœur d'une approche pédagogique individualisée.
- L'action pédagogique est souple, centrée sur chaque stagiaire, et combine :
  - L'acquisition (ou la mise à niveau) du socle de compétences de base : s'exprimer en français, lire, compter, raisonner et utiliser l'outil informatique ;
  - L'acquisition de compétences sociales qui permettent l'insertion dans de bonnes conditions dans la vie professionnelle mais aussi citoyenne ;
  - Une formation "pratique" organisée par et dans les entreprises, sous forme de stages de détermination, de développement ou de validation d'un projet professionnel individuel ;
  - L'acquisition de l'aptitude "d'apprendre à apprendre" qui permet aux jeunes adultes d'accéder à la formation tout au long de la vie.

V. Qui accompagne le projet personnel et professionnel du stagiaire

- L'école prend en compte, avec le soutien de partenaires spécialisés, les problématiques sociales des jeunes qu'elle accueille.
- Elle met en œuvre tous les moyens qui permettent à chacun de ses stagiaires d'être accompagné : pendant leur parcours à l'école mais aussi, après leur sortie du dispositif, pendant leur période d'entrée dans la vie active.

VI. Qui travaille en réseau avec tous les acteurs intervenant auprès de leur public

- Fonctionnement en réseau avec l'ensemble des acteurs, institutionnels ou non, qui interviennent dans les champs de l'accompagnement, de l'orientation, du bilan, de la formation et de l'insertion des jeunes en difficulté.

Edith Cresson
Fondation des E2C

Dominique Dujardin
E2C Essonne

Alexandre Pignatelli
E2C Marseille

Olivier Jospin
E2C Seine St Denis

Marc Martin
E2C Midi Pyrénées

Alexandre Schijter
E2C Champagne Ardenne

Lionel Virdy
E2C Marseille

Fait en 8 exemplaires originaux, à Châlons-en-Champagne, le 28 juin 2004,
par les auteurs, réunis en Assemblée constitutive de l'association "Réseau des E2C en France"

Obr. č. 1. Charta základních principů školy druhé šance (Réseau des Écoles de la 2e Chance en France: Étude pour l'Essaimage du Dispositif [online], 85 s. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://reseau-e2c.com/wp-content/uploads/2017/04/0801-Etude-essaimage-def.pdf>).

GRILLE D'ÉVALUATION DES COMPÉTENCES SOCIO-PROFESSIONNELLES EN ENTREPRISE

	Très bien	Bien	A développer	Non évalué
ATTITUDE AU TRAVAIL				
<i>Est attentif à sa présentation</i>				
<i>Respecte les horaires demandés</i>				
<i>Prête attention aux détails pour s'assurer que tout est correct</i>				
<i>Fait preuve de persévérance en cas de difficulté ou pour une tâche longue</i>				
<i>Se maîtrise dans toute situation difficile</i>				
<i>Prend des initiatives</i>				
<i>Organise son travail</i>				
<i>S'est adapté rapidement à son poste</i>				
<i>Fait preuve de discrétion professionnelle</i>				
<i>A conscience des responsabilités propres au poste occupé</i>				
<i>Fait preuve de polyvalence</i>				
QUALITÉ DE TRAVAIL				
<i>Choisit les outils et matériels adéquats</i>				
<i>Respecte les procédures et les méthodes indiquées</i>				
<i>Respecte les règles d'hygiène et/ou de sécurité</i>				
<i>Respecte les délais d'exécution</i>				
<i>Respecte les critères de qualité</i>				
<i>Utilise convenablement les outils et matériels adéquats</i>				
<i>Prend soin de l'espace et du matériel de travail</i>				
<i>Prête attention à l'organisation du service et de l'entreprise (plannings...)</i>				
COMMUNICATION ET INTÉGRATION DANS L'ÉQUIPE				
<i>Tient compte des observations orales</i>				
<i>Collabore avec les autres au sein de l'équipe et de l'entreprise</i>				
<i>Pose des questions en cas de besoin</i>				
<i>S'adresse à la personne compétente en cas de difficulté</i>				
<i>Veille à s'acquitter de ses responsabilités envers les autres</i>				
<i>Participe aux discussions avec les professionnels</i>				
<i>Sait identifier et s'identifier auprès des différents services et interlocuteurs</i>				
<i>Respecte la hiérarchie</i>				
<i>Sait rendre compte des événements et des activités</i>				

Obr. č. 2. Formulář sociálních a profesních dovedností (*Réseau des Écoles de la 2e Chance en France: Étude pour l'Essaimage du Dispositif* [online], 85 s. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://reseau-e2c.com/wp-content/uploads/2017/04/0801-Etude-essaimage-def.pdf>).

CERTIFICAT NATIONAL DE COMPÉTENCES

M. ou Mme, ...
de l'École de la 2e Chance .....

M. .....

né(e) le ..... à .....

a suivi un parcours de formation en alternance
du ..... au .....
comportant ..... heures de formation en entreprise et ..... heures de formation à l'école, et a validé les
compétences précisées au verso de ce certificat.

Etabli le ..... / ..... / 20..... à .....

France

Le Président **La Titulaire**

Logo de l'École

Il sera délivré en deux exemplaires.

Ce certificat est nécessairement accompagné d'un portefeuille qui détaille les compétences validées ci-dessous :

FRANCAIS	STAGES EFFECTUÉS
MATHÉMATIQUES	COMPÉTENCES TECHNIQUES
INFORMATIQUE	COMPÉTENCES SOCIO-PROFESSIONNELLES

France

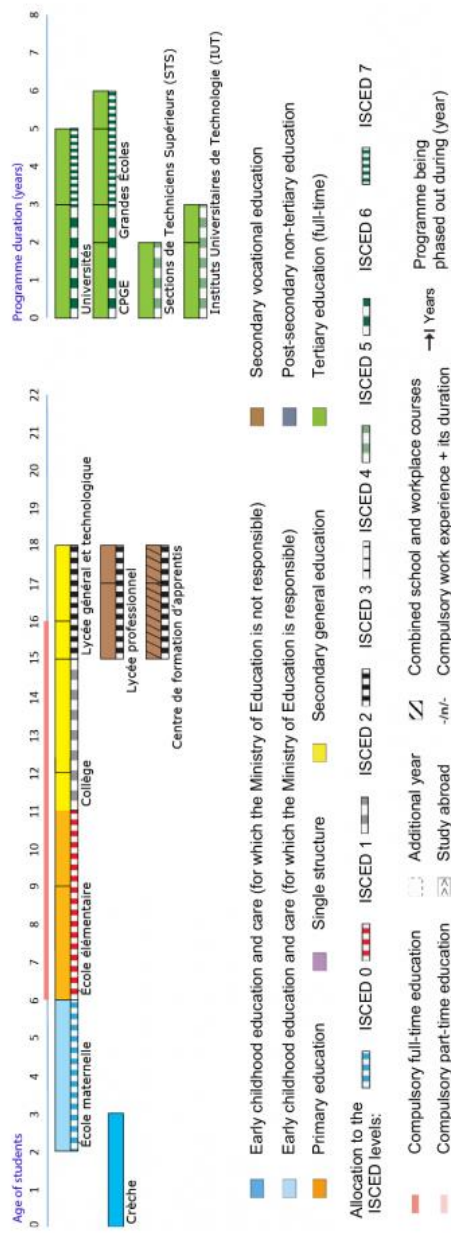
Obr. č. 3. Certifikát získaných dovedností (*Réseau des Écoles de la 2e Chance en France: Étude pour l'Essaimage du Dispositif* [online], 85 s. [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://reseau-e2c.com/wp-content/uploads/2017/04/0801-Etude-essaimage-def.pdf>).

Attestation de labellisation Le "Label École de la 2e Chance" est attribué à E2C Réunion suite à l'audit réalisé en date du 16 et 17 novembre 2015 Après avis de la Commission Nationale de Labellisation, le Conseil d'Administration du Réseau E2C France, en tant que "Comité de Suivi du Label", est en charge de la délivrance du label, cette attestation signée matérialise la décision prise. <i>L'École qui reçoit le "label" est de droit et de devoir Membre Actif de l'association "Réseau des Écoles de la 2e Chance en France" et s'engage à respecter les termes énoncés dans ses Statuts, son Règlement Intérieur, son Règlement d'Usage des Marques ainsi que les principes énoncés dans la "Charte des principes Fondamentaux", le "Cahier des charges" et le "Guide de Labellisation".</i>	Label École de la 2e Chance
	REU 974 101 2015 1217
 Le Président du Réseau E2C France	 Le Président de l'École de la 2 ^e Chance
Conformément aux dispositions de l'article D. 214-10 du Code de l'Éducation, le label "école de la deuxième chance" est délivré pour une durée de quatre ans par l'association "Réseau des E2C en France" aux établissements et organismes de formation se conformant aux critères définis par un cahier des charges établi par cette association sur avis conforme des ministres chargés de l'éducation et de la formation professionnelle.	
Réseau des Écoles de la 2e Chance en France 32 rue Benjamin Franklin - CS 10075 - 51009 Châlons-en-Champagne-Cedex Tél : 03 26 69 69 70 - Courriel : contact@reseau-e2c.fr ASSOCIATION RÉGÉE PAR LA LOI DU 1ER JUILLET 1901 - N° SIRET : 478 692 904 00010 - CODE APE : 9499Z	

Attestation établie en deux exemplaires, signés et revêtus des timbres, dont l'un est à conserver par l'École et l'autre par le Réseau E2C France

Obr. č. 4. Potvrzení o zařazení Réunion mezi školy druhé šance (*L'École de la Deuxième Chance de La Réunion accompagne la jeunesse*). [online]. 2017 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <http://www.e2creunion.re/ecole-de-la-deuxieme-chance-de-la-reunion/>).

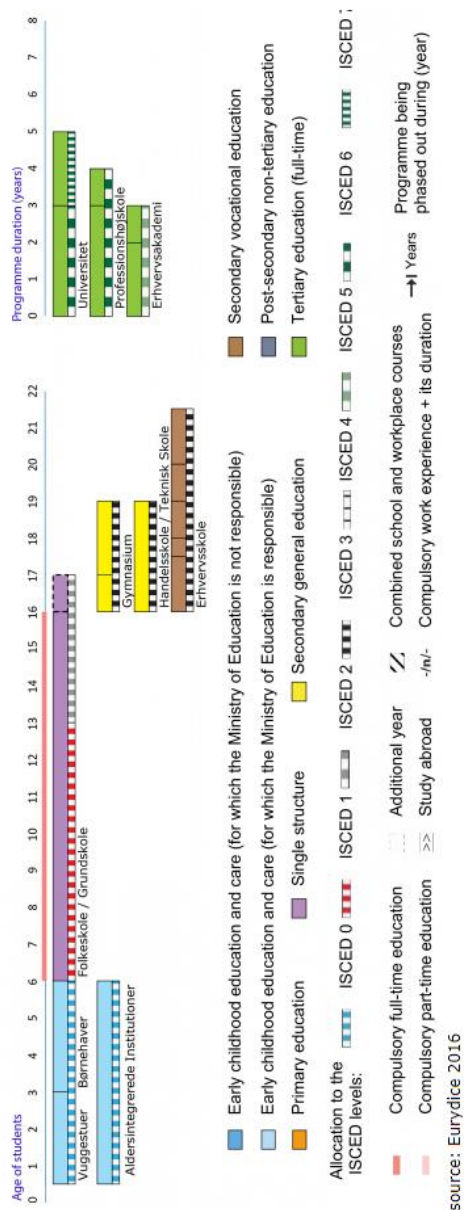
Structure of the national education system

Obr. č. 5. Struktura národního vzdělávacího systému ve Francii (*France: Overview* [online]. 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/France:Overview>).

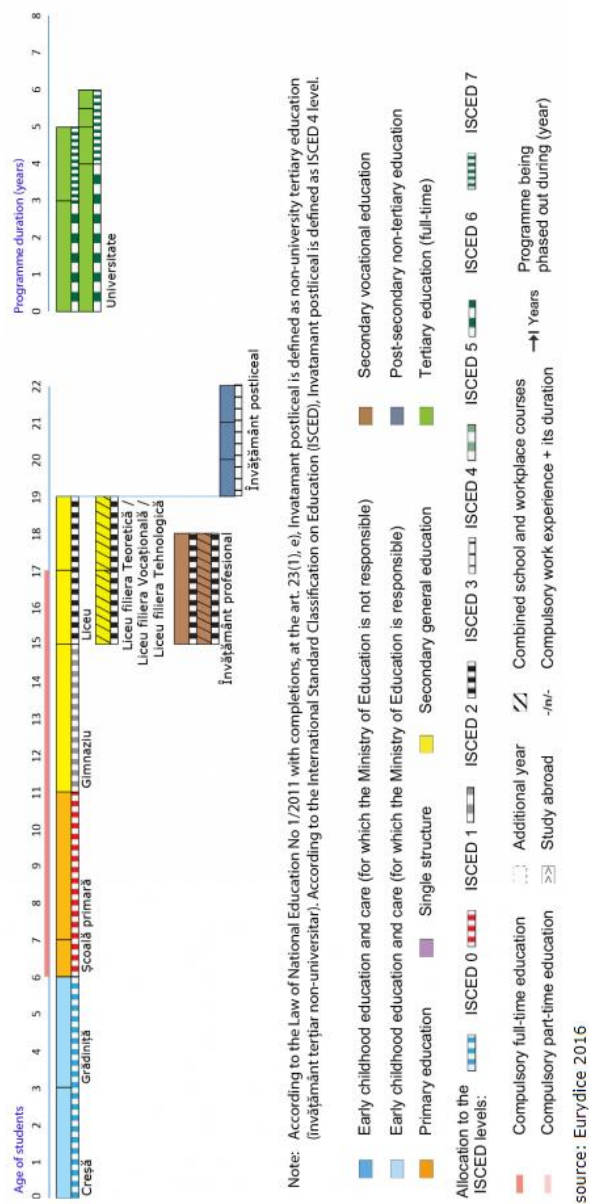

Structure of the national education system

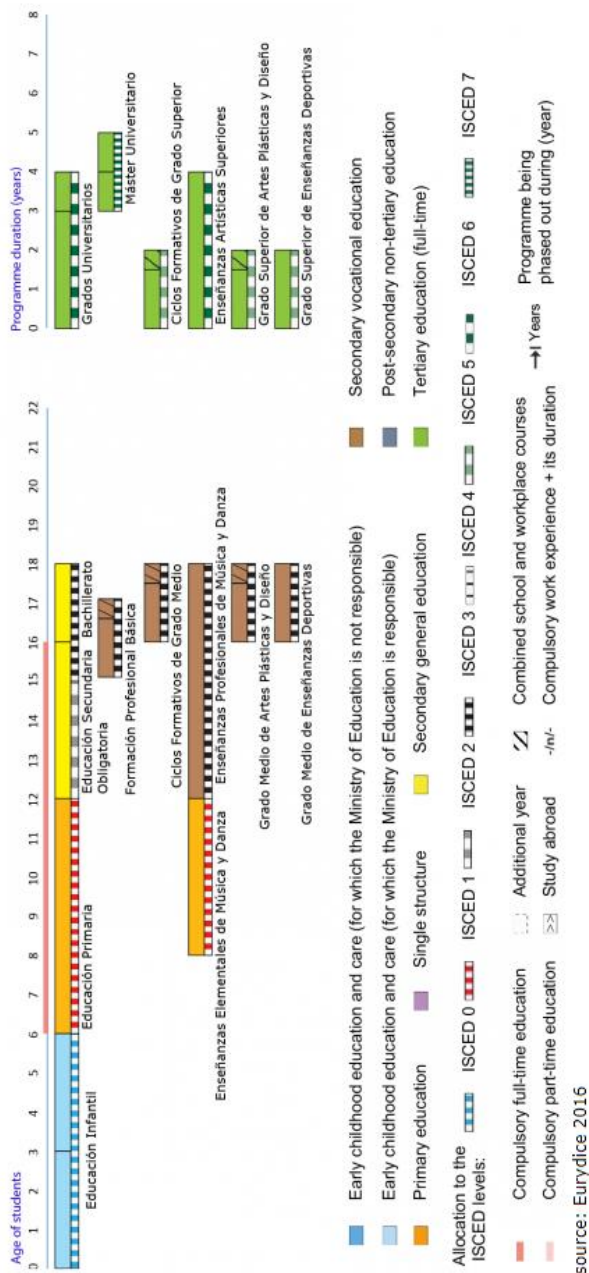
Obr. 6. Struktura národního vzdělávacího systému v Dánsku (*Denmark: Overview* [online]. 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Denmark:Overview>).

Structure of the national education system

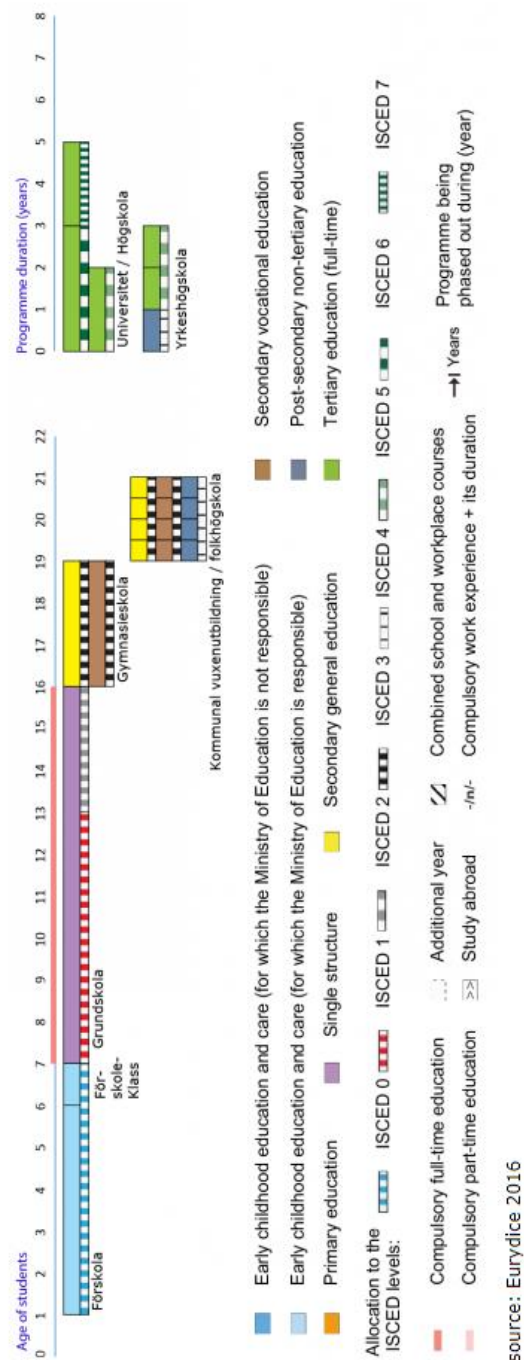

Obr. č. 7. Struktura národního vzdělávacího systému v Rumunsku (*Romania: Overview* [online]. 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Romania:Overview>).

Structure of the national education system

Obr. č. 8. Struktura národního vzdělávacího systému ve Španělsku (*Spain: Overview* [online]. 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Spain:Overview>).

Obr. č. 9. Struktura národního vzdělávacího systému ve Švédsku (*Sweden: Overview* [online]. 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Sweden:Overview>).